

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Aktuální problémy v činnostech kurátorů pro děti
a mládež v Českých Budějovicích**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Jana Hunčovská

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Hála

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Aktuální problémy v činnostech kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích*“ jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 25. 4. 2018

.....

Jana Hunčovská

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Jaroslavu Hálovi za cenné rady, odborné vedení i čas, který byl ochoten mi věnovat. Poděkování také patří všem kurátorům pro děti a mládež za spolupráci při realizaci výzkumné části.

Aktuální problémy v činnostech kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích

Abstrakt

Předkládaná práce se zabývá aktuálními problémy v činnostech kurátorů pro děti a mládež na českobudějovickém OSPODu.

Cíl práce je popis činností kurátorů a zmapování problémů, které jejich působení doprovázejí. Ke zjištění výsledků jsem zvolila dvě výzkumné otázky, a to které problémy pociťují českobudějovičtí kurátoři pro děti a mládež ve své práci jako nejvíce zatěžující a jaká řešení těchto problémů považují respondenti za nejvhodnější.

V teoretické části jsou zhodnoceny časté problémy dětí a mládeže, kterými se kurátoři zabývají. Dále tato část popisuje náplň práce kurátorů a přibližuje služby a projekty, do nichž jsou zapojeni.

Vlastní výzkumná část je tvořena kvalitativním výzkumem a technikou strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, jejichž prostřednictvím jsou analyzovány rozhovory s pracovníky českobudějovického OSPODu.

Výzkumem bylo zjištěno, že mezi největší problémy pracovníků patří nedostatek zařízení pro děti závislé na návykových látkách, dále nedostatek času na práci sociálního pracovníka, hodně administrativy a neinformovanost veřejnosti.

Na základě výsledků zjištěných z výzkumu byla navržena opatření, jejichž realizace by mohla pomoci zmírnit některé problémy kurátorů. Mezi opatření, která by mohla zlepšit práci kurátorů, patří osvěta veřejnosti, vytvoření zařízení pracujícího s dětmi závislými na návykových látkách, zaměstnání pracovníka, jenž by zajišťoval práci s neziskovými organizacemi, které by se dětem věnovaly aktivněji.

Klíčová slova

Děti a mladiství; činnost kurátorů; orgán sociálně-právní ochrany dětí; interview.

Actual problems in profession of curators for children and youth in České Budějovice

Abstract

This thesis deals with the current problems in the activities of curators for children and youth at OSPOD in České Budějovice.

The aim of this work is to describe the curators' activities and to map out the problems accompanying them. In order to find out the results, I have chosen two research questions, which are the problems that the curators of children and youth in their work feel the most burdensome and what solutions do these respondents consider most suitable.

In the theoretical part are evaluated the frequent problems of children and youth, which curators deal with. In addition, this section describes the curator's work and describes the services and projects in which they are involved.

The own research part consists of qualitative research and the method of structured interviews with open questions through which interviews with OSPOD staff are analyzed.

Research has found that the biggest problems faced by workers include the lack of facilities for addicted children, the lack of time for social workers, a lot of administration and the lack of information of the public.

Based on the findings of the research, measures have been proposed that could help to mitigate some curatorial problems. Measures that could improve the work of curators include educating the public, creating facilities to work with addicted children, and employing a worker to work with non-profit organizations that would actively engage with children.

Key words

Children and youthful; activity of curators; Institute of Social and Legal Protection of Children; interview.

Obsah	
ÚVOD	7
1 SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Sociální, edukační a další problémy doprovázející život dětí a mládeže v současné České republice	9
1.2 Charakteristika činností kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích	16
1.3 Příklady dobré praxe	20
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	23
3 METODIKA	24
4 VÝSLEDKY	26
5 DISKUZE	39
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
SEZNAM TABULEK	48
SEZNAM PŘÍLOH	49
SEZNAM ZKRATEK	50
PŘÍLOHY	51

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci ve studijním oboru *Sociální práce ve veřejné správě* na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsem si zvolila téma *Aktuální problémy v činnostech kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích*. Mé rozhodnutí bylo logickým vyústěním dlouhodobého zájmu o tuto problematiku již v průběhu vysokoškolského studia. Práci v této profesní specializaci považuji za smysluplnou, i když současně za značně náročnou na znalosti i osobnostní kvality sociálního pracovníka.

Kurátoři pro děti a mládež se zaměřují na sociálně-právní ochranu dětí a mládeže, u kterých se vyskytly výchovné problémy či rizikové chování. Jejich činnost spočívá v provádění opatření směřujících k odstranění, zmírnění nebo zamezení prohlubování anebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje. Důraz je kladen na prevenci. Činnost kurátora pro děti a mládež se řídí zejména zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), rovněž tak zákonem č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Cílem předkládané práce je deskripce souboru činností kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích a rovněž zmapování problémů, které jejich působení doprovázejí.

Nejprve v kapitole *Současný stav* pojednám o sociálních, edukačních a dalších problémech, které jsou průvodním jevem života dětí a mládeže v dnešní České republice. Poté se zaměřím na podrobnější charakteristiku činností kurátorů pro děti a mládež na území města Českých Budějovic. Využiji k tomu především dostupné odborné literatury (včetně zahraniční provenience), rovněž tak odpovídajících internetových zdrojů a vlastního pozorování. To vše doplním příklady dobré praxe ilustrujícími prospěšnost a potřebnost této specifické sociální služby.

Těžištěm bakalářské práce bude vlastní výzkum, ve kterém hlavní metodou sběru dat bude kromě pozorování kvalitativní dotazování uskutečněné s využitím techniky strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Mými respondenty budou českobudějovičtí kurátoři pro děti a mládež. Po shromáždění dat a provedené diskusi, kterou považuji za východisko k zodpovězení výzkumných otázek, zformuluji některá doporučení sledující optimalizaci práce kurátorů.

Domnívám se, že moje práce bude prospěšná minimálně ve dvou směrech, a to jak pro vlastní reflexi respondentů, tak i pro oblast vysokoškolské didaktiky, tj. očekávám její možné využití při konkretizaci výuky sociální práce na naší fakultě, případně i na jiných vysokých školách humanitního zaměření. Nemohu nezmínit i významný přínos pro moje vlastní rozhodování o budoucím profesním zaměření.

1 Současný stav

1.1 Sociální, edukační a další problémy doprovázející život dětí a mládeže v současné České republice

Mezi nejčastější témata v současnosti patří delikvence mládeže. Studium a řešení problémového chování je důležité, jelikož se předpokládá, že existuje vysoká pravděpodobnost nápravy mládeže. Existuje několik rizikových faktorů, které vedou mládež k páčání různých patologických činů. V každém případě rizikové chování může být i v normě a pouze poukazuje na složité období kolem patnácti let. Je pak na každém jedinci, jestli z takového chování „vyrostě“, anebo se jeho budoucnost bude ubírat směrem k dalším delikvencím (Moravcová et al., 2015).

Antisociální chování se projevuje u dětí a adolescentů rozdílně. U dětí se problémové chování objevuje převážně rušením ostatních spolužáků ve škole, verbální a fyzickou agresí ve školních družinách a jeslích. U adolescentů může antisociální chování vést až k užívání návykových látek a delikventnímu chování (Jalling, 2016).

Je mnoho cest, díky kterým se mohou dospívající dostat na hranu patologického jednání. Nejde jen o vliv party. I osoby, které jsou většinou samy nebo se pohybují mezi úzkým okruhem přátel, se mohou řadit k rizikovým skupinám. Důležitou roli ve vývoji dítěte hrají nejen kamarádi, ale především rodina. Pokud tráví jedinec více volného času se svou rodinou, snižuje se pravděpodobnost delikventního chování (Moravcová et al., 2015).

Rodina

Definice rodiny je různorodá, neboť každá vědní disciplína se na rodinu zaměřuje z jiného úhlu pohledu.

Rodina je v užším pojetí skupina lidí, která je pokrevně příbuzná nebo je spojena pouty právního svazku. V širším pojetí, které se postupně rozšiřuje v některých zemích Evropské unie a USA, se za rodinu začíná považovat i skupina osob, jež o sobě prohlašují, že jsou rodinou na základě vzájemné náklonnosti (Matoušek, 2008).

Rodina je základní společenská jednotka státu. V současnosti nejen klesá sňatečnost, rodí se méně dětí, a stále více vzrůstá i počet rodin, kde o dítě pečuje pouze jeden z rodičů, převážně matka. Dále Matoušek (2011) uvádí, že přítomnost otce u výchovy je velmi důležitá, neboť chlapci žijící v celistvé rodině s vlastním otcem mají

menší sklony dopouštět se delikventního chování oproti chlapcům, kteří žijí bez otce nebo s nevlastním otcem. Kvalita vztahů v rodině, vztah matka – dítě, otec – dítě je důležitým činitelem rozvoje osobnosti dítěte.

Záleží také na tom, jaký přístup si rodiče ke svému dítěti zvolí. Odmítavé chování rodičů má za následek špatnou internalizaci dětí. Děti se pak cítí neschopné, vidí svět pouze negativně a nebezpečně, což může vést až k úzkosti. Naopak rodiče, kteří děti příliš kontrolují, nenechají je nic dělat samostatně, mohou tímto přístupem rozvinout závislost dětí na nich samotných. I takovéto jednání rodičů může vést u dětí k depresím a úzkostem (Van der Sluis, 2015).

Špatné rodinné vztahy se ovšem netýkají např. pouze rodin, které jsou sociálně slabší, ale i rodin s vysokou sociální ekonomickou situací. Právě v těchto rodinách nemají rodiče na děti čas a snaží se jim ho vynahradiť materiálními věcmi. I dítě z takovéto rodiny, která vypadá jako fungující, může mít velké sklony k rizikovému chování (Fischer, Škoda, 2014).

Rodina je důležitá nejen pro vývoj jedince, ale i celé společnosti, proto plní několik funkcí:

1. Reprodukční funkce.
2. Hospodářská funkce.
3. Emocionální funkce.
4. Socializační funkce (Krčmářová, 2007).

Jestliže některá rodina plní některou funkci nedostatečně nebo neúplně, mluví se o této rodině jako o dysfunkční (Langmajer, Křejičřova, 2006).

Pokud rodina nevytvoří kvalitní zázemí nebo se v ní objevují nestandardní situace, bývá často tendencí přičítat abnormální chování mládeže právě této skutečnosti, neboť rodina má v žebříčku formování osobnosti první místo. S postupem času se ovšem vliv rodiny snižuje, jelikož se mládež více identifikuje se svojí vrstevnickou skupinou (Moravcová et al., 2015).

Syndrom zavrženého rodiče

Mezi jednoznačný problém doprovázející život dětí patří rozvod rodičů. Toto období je psychicky náročné nejen pro mladistvé, ale i pro dospělého jedince. Odborníci a laická veřejnost se zabývají ovlivňováním dítěte ze strany jednoho rodiče. J. A. Gardner, americký psycholog a terapeut, proto zavedl termín syndrom zavrženého rodiče. Dítě kolikrát nedokáže rozpoznat pravdu a stává se loutkou manipulujícího

rodiče, který se chce svému bývalému partnerovi mstít, vytrestat ho, mít jednoznačnou kontrolu nad dítětem (Krčmářová, 2007).

Syndrom CAN

Z angl. Child Abuse and Neglect neboli syndrom zneužívaného, týraného dítěte. Všechny tyto formy, ať už jde o zneužívání nebo týrání, mají jediný cíl, a to ubližování dítěti, které může být fyzické i psychické. Týrání nebo zneužívání má na děti velmi špatný dopad. Děti vyrůstající v takovém prostředí mají problém s důvěrou k lidem, mají tendenci vnímat i zbytek „světa“ jako nebezpečný. Děti z násilnických rodin často obhajují své rodiče a za vše viní sebe. Objevuje se u nich strach, že je rodiče, u kterých mají jediné své zázemí, opustí. V dětství se však formuje naše osobnost, proto mladiství z násilnických rodin v budoucnu reagují na problém buď agresivitou, nebo obrannou defenzivní strategií. V adolescentním období každý mladistvý hledá sám sebe a často se identifikuje s agresivním rodičem. Toto bývá považováno za jeden z největších problémů syndromu CAN. Týrání mladiství navíc často ze strachu volí útěk z domova, trávení času co nejvíce mimo domov a objevují se poruchy učení. Všechny tyto problémy mohou postupně vyústit v nějakou formu delikvence (Fuchsová, 2009).

Práce se zneužívanými či týranými dětmi je obzvlášť náročná. Je důležité, aby se mezi terapeutem a dítětem vytvořila důvěra (Schmidová, 2010).

Záškoláctví

Záškoláctví je úmyslné chození za školu, kdy žák neplní školní povinnosti, probíhá nejčastěji bez vědomí rodičů. Převážně se tento problém týká mládeže, řeší jej hlavně základní a střední školy. Jedním z důvodů nedokončení studia je právě záškoláctví (Martínek, 2015).

Dle Martíňka (2015) můžeme záškoláctví rozdělit na dvě skupiny:

1. Impulsivní – toto záškoláctví je neplánované, náhlé, dítě např. odejde i během vyučování.
2. Plánované – zde se jedná o dítě, které se chce vyhnout písemce, na kterou se nepřipravilo, zkoušení nebo neoblíbenému předmětu.

Příčin k chození za školu může být několik. Toto jsou dle Holečka (2014) nejčastější příčiny:

- Špatný vztah k učiteli.
- Obava z třídního kolektivu (šikana).

- Strach ze špatných známek (problémy doma).
- Vliv ostatních spolužáků, kteří také chodí za školu.

Dále Holeček (2014) uvádí méně obvyklé příčiny chození za školu. Patří sem chození na brigády, přivýdělnky, záškoláctví s vědomím rodičů (např. starost o mladšího sourozence), nebo jde dětem o zážitek a zkušenost, jaké to je být za školou.

Řešení záškoláctví

K řešení záškoláctví je důležitá spolupráce rodičů. Pokud rodiče přistoupí k problému tak, že jejich dítě za nic nemůže a budou mu neomluvené hodiny omlouvat, je nutné spolupracovat s lékařem a omlouvat pouze hodiny jím potvrzené. Pokud však rodina i žák spolupracují, snaží se, pak je vhodné navrhnout jim několik opatření. Patří sem rozvržení učebního plánu, snížit nároky na dítě, domluvit se o prodloužení klasifikace (Holeček, 2014).

Dalším řešením záškoláctví se zabývá Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j. 10 194/2002-14. Tento pokyn ukládá, že do 10 neomluvených hodin se kontaktuje zákonný zástupce a výchovný poradce školy. Pokud má žák více jak 10 neomluvených hodin, musí ředitel svolat tzv. výchovnou komisi, které se účastní ředitel škol, třídní učitel, zákonný zástupce, zástupce Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Jestliže počet neomluvených hodin přesáhne 25, musí ředitel kontaktovat OSPOD (MŠMT, 2002).

Pokud se záškoláctví opakuje i nadále v průběhu roku, kontaktuje ředitel Policii ČR, která bude chození za školu řešit jako trestný čin ohrožení mravní činnosti mládeže dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. (Zákon č. 40/2009 Sb.)

Šikana

Holeček (2014) uvádí, že jedním z důvodů záškoláctví může být i šikana. Dítě chodí za školu kvůli strachu ze svých spolužáků či učitele.

Šikana může probíhat ve dvou rovinách mezi osobami, které jsou stejně postavené, žák – žák, nebo šikana ze strany učitel – žák (Říčan, Janošová, 2010).

Co je to vlastně šikana? Mezi nejhlavnější rysy šikany patří, že jednotlivec nebo skupina týrá svou oběť. Šikana může být psychická i fyzická. Pachatel většinou používá agresi a manipulaci (Kolář, 2011).

Šikana bývá většinou opakovatelná, může být i sice jednorázová, ale i zde je hrozba opakování (Říčan, Janošová, 2010).

Šikana se dělí na přímou a nepřímou:

Přímá šikana – spočívá většinou v bití dotyčného, sebrání osobních věcí, verbálních nadávek, posměchu, plnění přání agresorů, např. krádeže v obchodě, plnění domácích úkolů.

Nepřímá šikana – zde se jedná o sociální izolaci dotyčného. Určitý kolektiv nebere jedince mezi sebe, vyčleňuje ho z třídního kolektivu. Nepřímá šikana se častěji objevuje u dívek. Přímá i nepřímá šikana mezi sebou mohou prolínat a může se i přecházet z přímé do nepřímé šikany (Říčan, Janošová, 2010).

Šikana nebývá jen problémem oběti a agresora, týká se celé třídy, a proto k jejímu řešení nestačí pracovat pouze s přímými účastníky, ale s celou třídou jako s celkem. Ostatní žáci mohou být nejdříve pouze pasivními účastníky šikany, ale později se sami mohou přidat a dotyčného šikanovat (Lainová et al., 2007).

Oběť šikany

Obětí šikany se může stát kdokoliv. Agresoři si většinou vybírají oběti, které mají nějaký hendikep nebo se něčím výrazně odlišují (může jít o jedince se sklony k obezitě, nebo příliš slabé jedince), mohou si však vybrat i oběti, které jsou nadané, např. mají výborný školní prospěch. Děti na šikanu reagují různě. Bývají plačtivé, stahují se do sebe, trpí úzkostmi, nikomu nevěří a trpí pocitem viny (Lainová et al., 2007).

Většina dětí se za šikanu stydí, nikomu o ní neřeknou, protože si chtějí udržet společenský status ve třídě. Mají strach, že kdyby se ostatní spolužáci dozvěděli, že o šikaně řekli rodičům nebo třídnímu učiteli, už by se nikdy do kolektivu nezačlenily (Pavlovský et al., 2012).

Podle výzkumu Stadlera má viktimizace negativní vliv na vývoj dětí. Přispívá k depresím, úzkostem, nízkému sebevědomí a vede k chronickému stresu (Stadler et al., 2010).

Následky šikany bývají pro oběti závažné. Šikana v některých případech může vyvrcholit i sebevraždou oběti. Při dlouhodobém šikanování se u obětí objevují psychosomatické potíže, strach, panické úzkosti, poruchy sebehodnocení. Každý se s šikanou vypořádává jinak. U některých jedinců stačí další psychická zátěž a „rána“ se znovu otevře (Kolář, 2011).

Terčem šikany se stal i nechvalně známý Reinhard Heydrich, který v dětství čelil posměškům a šikaně svých spolužáků. Fyzickému nátlaku svých trýznitelů se snažil uniknout sportem, ponižování se bránil snahou být ve všech směrech nejlepší (od umění až po prospěch ve škole). Postupně v něm zrál sklon k pomstychtivosti, který vyvrcholil v jeho roli ve druhé světové válce (Haasis, 2015).

Agresor šikany

Agresoři většinou bývají děti, které násilí berou jako formu řešení. Můžou to být děti, které jsou samy doma oběťmi násilí. Často bývá v rodinách agresorů zvýšená míra násilí. Někteří agresoři se šikany dopouštějí kvůli moci a dominanci, „baví“ je, že mají nad někým moc a můžou ho ovládat (Lainová et al., 2007).

Na základě empirických studií bylo dokázáno, že děti, které jsou v dětství svědky domácího násilí a šikany, mohou samy v pozdějších letech šikanovat své vrstevníky (Van Hoof, 2008)

Studie dokazují, že většina agresorů se v pozdějších letech stává pachateli různých trestních činů nebo delikventního jednání (Pavlovský et al., 2012).

Kyberšikana

Dnešní svět se velmi rychle technicky vyvíjí. Daří se především světu digitálnímu, který dal šikaně novou podobu, vytvořil tzv. kyberšikanu (Betts, 2017).

Kyberšikana je úzce spjata se šikanou. Jedná se o aktuální problém a fenomén současné doby (Černá et al., 2013).

Klasická šikana je většinou tváří v tvář, ovšem kyberšikana se odehrává v kyberprostoru. To znamená mimo školu a hlavně pomocí moderních technologií v tzv. virtuálním světě, kde spolu lidé komunikují hlavně přes internet a nic se neřeší z očí do očí. Díky tomu, že se kyberšikana odehrává virtuálně, může se šikana odehrávat kdekoliv a kdykoliv. Pokud bývá oběť šikanovaná klasicky, přijde domů a aspoň zde může mít pocit bezpečí, ale před kyberšikanou není kam uniknout. Ano mohou se vypnout všechny komunikační prostředky, ať už jde o mobilní telefon, či internet, ale to nepředstavuje dlouhodobé řešení (Kolář, 2011).

Prevence šikany a kyberšikany

Mezi nejdůležitější opatření patří informovanost. S informovaností by se mělo začít hned při nástupu dětí do první třídy. Dále by měl pedagog informovat rodiče o nebezpečí šikany, a pokud se šikana objeví, být schopen ji řešit. Je i na dobře zvoleném pedagogovi, jak bude s třídou pracovat. Měl by v dětech posilovat jejich sebedůvěru. Pracovat s třídou jako s celkem, neponižovat žáky, pomáhat novým žákům se sociálně integrovat (Machová et al., 2015).

U kyberšikany je informovanost také velice důležitá, každé dítě by mělo vědět, že jakákoliv informace o něm na internetu může být zneužita a proto by mělo pochopit, jak správně s internetem pracovat a které informace je lepší sdělovat a které ne (Černá et al., 2013).

Užívání návykových látek mladistvými

Užívání návykových látek u mladistvých je nejvíce zastoupeno, kouřením cigaret, marihuany a konzumací alkoholu (Sobotková et al., 2014).

Většinou drogově závislý nezůstane u jedné drogy, postupem času začne drogy kombinovat. Charakteristika osob závislých na drogách je různá. Narkomani mohou být i velice inteligentní osoby, ovšem často se objevují i ti, kteří jsou agresivní nejen slovně, ale fyzicky. Postupem času se hlavně mění osobnost narkomanů. Nejen, že lžou okolí, ale hlavně i sami sobě, mění se jim žebříček životních hodnot. Pro získání drogy, budou schopni udělat cokoli (Pešek et al., 2008).

Dle Peška et al. (2008) se drogová závislost se dělí na tři typy:

1. Fyzická závislost – tato závislost se projevuje tím, že závislé bolí svaly, klouby, zvracením a uleví se jim, pouze pokud si vezmou drogu. Drogu si závislí vezmou proto, aby se jim udělalo dobře a zahnali abstinenční příznaky.
2. Psychická závislost – tato závislost se projevuje u všech drog. Mozek už ví, jak je mu po návykové látce dobře a proto ji bude neustále vyžadovat.
3. Sociální závislost – narkoman si postupně vybudovává závislost na životě narkomana. Stýká se pouze s ostatními narkomany a pomalu ztrácí představu o „normálním“ chování.

Dospívání mladistvých je složitý proces. Je mnoho faktorů, které mohou ovlivňovat vztah mladistvých k drogám. Mezi hlavní patří jedinec sám o sobě, vliv vrstevníků a v neposlední řadě vliv rodiny, která může ochránit dítě před užíváním drog, nebo naopak může mít za následek, že se pro dítě drogy stanou zajímavé a bude je chtít

vyzkoušet. Vrstevnické vztahy hrají v období dospívání důležitou roli. Adolescent se snaží své vrstevníky napodobovat, což může vést nejen ke zkušenostem s návykovými látkami, ale i k delikventnímu chování. Ovšem nikdo nemůže odhadnout, jestli se dospívající stane „závislým“, nebo ne. Většině adolescentů stačí pár zkušeností s drogou a poté se drogy nadobro vzdají (Vaňková, 2007).

1.2 Charakteristika činností kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích

Kurátoři se řídí zákonem 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Kurátor pro děti a mládež je osoba, která řádně ukončila vyšší odborné vzdělání, nebo vysokoškolské bakalářské či magisterské studium ve specifických studijních programech (Zákon 108/2006 Sb.).

Kurátor pro děti a mládež je úředník, který se zabývá dětmi, u kterých se vyskytly zvlášť závažné rizikové a výchovné problémy. Jde převážně o děti, které se zapletly s alkoholem nebo s jinými návykovými látkami. Děti, které zanedbávají povinnou školní docházku, které spáchaly trestní čin nebo jinak závažným způsobem vedou nemravný život. Kurátoři pro děti a mládež se zabývají i dětmi, na kterých byl spáchán trestní čin. Pro kurátora není důležité pracovat pouze s rodinou dítěte, ale být i v kontaktu se školou a dalšími subjekty. Spolupracuje i s probační a mediační službou a také s věznicemi, které se zabývají trestnou činností spáchanou mladistvými (Matoušek et al., 2005).

Kurátor pro děti a mládež se věnuje i dětem z nefunkčních a neúplných rodin a těm, které se snaží zvládat stresové období okolo rozvodu svých rodičů. V České republice prozatím chybí program, který by se více zabýval prevencí vzniku tzv. syndromu zavrženého rodiče. Zde se snaží jeden z rodičů manipulovat dítětem a hlavní záměr této manipulace je mstít se bývalému partnerovi. Odborníci na tuto problematiku by mohli pracovat v různých poradnách a měli by se snažit zabránit vzniku tohoto syndromu (Matoušek et al., 2007).

V České republice dále chybí specifický projekt, který by se zaměřoval na školení profesionálů, díky kterému by se učili, jak rozpoznat ohrožené dítě a jak dále v tomto případě postupovat. Cílovými skupinami těchto projektů jsou nejen sociální pracovníci, ale i pedagogové, policisté, psychologové a další. V zahraničí se nyní i rozvíjejí programy pro rodiče, kteří mají problémy s dětmi nebo problémy svým dětem způsobují a nevhodně se k nim chovají. Tyto programy fungují skupinově, případně se vedou

individuální konzultace. Skupinová sezení by měla pomáhat rodičům umět převzít zodpovědnost za svoje chování, učit se problémy řešit, naučit se problém přijmout a nesvádět vinu na ostatní (Matoušek et al., 2007).

V České republice se také pozvolna rozvíjí program tzv. sanace rodiny. Tento program spočívá v tom, že skupina tvořená profesionály nebo proškolenými dobrovolníky spolupracuje s rodinou a pomáhá jí zvládat nejen výchovu dětí, ale i starost o běžný chod domácnosti (řešení financí, otázky bydlení) (Matoušek et al., 2007).

Mnoho lidí očekává, že kurátor vyřeší problémy za ně. On však může například pomáhat dětem s výběrem volnočasových aktivit. Děti, které budou smysluplně trávit volný čas, se budou méně dopouštět rizikových činností. Jednou z organizací, která se zabývá trávením volného času dospívajících, je nízkoprahové zařízení (Matoušek et al., 2007).

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež se zaměřuje na skupinu dětí a mládeže od 6 do 26 let. Snaží se vyplnit čas dětí různými volnočasovými aktivitami, aby se předešlo nežádoucímu chování u dětí a mladistvých. Služba se může využívat i anonymně. Nízkoprahová zařízení jsou ambulantní a terénní (Štefková, Dolejš, 2016).

Matoušek et al. (2007) uvádí, že některá nízkoprahová zařízení mají ve své nabídce plánování a realizaci víkendových aktivit.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

V současnosti zajišťují sociálně-právní ochranu dětí:

- Obecní úřady.
- Úřad práce a obecní úřady obcí s rozšířenou působností.
- Krajské úřady.
- MPSV.
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Zákon ukládá nejvíce povinností zejména obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, protože ty se nejvíce podílí na sledování dětí, u kterých se objevují výchovné problémy, a mají tak možnost činit předběžná opatření (MPSV, 2013).

OSPOD je orgán, který se věnuje dětem a mladistvým a chrání jejich zájmy. Kontaktovat OSPOD a spolupracovat s ním mohou nejen školy, rodiče, kteří mají problémy s výchovou, ale i dítě samotné. OSPOD kooperuje s více institucemi,

at' už se jedná o soudy, různá zdravotnická zařízení, orgány činné v trestním řízení nebo školy (Knotková et al., 2014).

Velmi významná je pro OSPOD spolupráce se školou. Na každé základní škole nyní fungují výchovní poradci, jedná se o funkci, kterou vykonává pedagog, který k tomu byl určen. Výchovní poradci fungují na školách proto, aby pomáhali dětem s přípravou na jejich budoucí vzdělání, ale věnují se i dětem, u kterých se vyskytly výchovné problémy. V České republice zatím nemá většina výchovných poradců potřebnou kvalifikaci. Někteří si ji dodělávají, jiní funkci výchovného poradce provádějí pouze formálně (Matoušek et al., 2007).

OSPOD ovšem neposkytuje jen sociálně-právní ochranu dětí a mládeže. Další působení, ve kterém se OSPOD angažuje, je poskytování poradenství, zprostředkování terapií, doporučuje a domlouvá odbornou pomoc a v neposlední řadě se věnuje náhradní rodinné péči (Knotková et al., 2014).

Pracovníci OSPODu se obvykle člení na pracovníky péče o děti a pracovníky sociální prevence. Pracovníky péče o dítě jsou sociální pracovníci a pracovníky sociální prevence jsou kurátoři (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Právě sociální pracovníci OSPODu provádějí své činnosti v různých prostředích dítěte (v místě jeho bydliště, ve škole, na kterou dítě dochází) a zjišťují, jestli se rodina o dítě dobře stará, jestli nemá výchovné problémy, jestli řádně plní školní docházku. Pokud se zjistí, že je dítě vážně ohroženo, podává k soudu návrh na předběžné opatření. V těchto případech spolupracuje soud s pracovníky krizové intervence a má na rozhodnutí 48 hodin. Poté je dítě předáno do péče jiné osoby nebo instituce. Pracovníci musí vést rozsáhlou spisovou dokumentaci (Knotková et al., 2014).

Kurátoři pro děti a mládež musí také vést spisovou dokumentaci. Pracují a navštěvují děti, u kterých se stanovil dohled soudem. Podávají návrhy k soudu. Fungují také jako opatrovníci u nezletilých v řízení o ústavní výchově. Navštěvují děti v ústavní péči a předkládají soudu návrhy na zrušení ústavní péče a také na zrušení výkonu ochranné výchovy. Podílí se také na vytváření aktivit, které vedou k prevenci, jak předejít rizikovému chování (Knotková et al., 2014).

V práci s dětmi a jejich rodiči je pro pracovníky OSPODu nutné mít velmi dobré komunikační schopnosti. Při jednání by měl kurátor ke každému klientovi přistupovat individuálně, měl by umět motivovat rodiče k péči o dítě a zároveň je podporovat k samostatnosti a přijímání problémů a hledání způsobů jejich řešení (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Obecní úřady mají oproti obecním úřadům s rozšířenou působností méně povinností. Mají vyhledávat ohrožené děti, řešit nedostatky ve výchově dětí, pomáhat rodičům ke zlepšení jejich odpovědnosti za dítě, poskytovat poradenství rodičům, zjišťovat, jestli se děti nepohybují v prostředí, kde by mohlo dojít k jejich ohrožení. V případě, že se jedná o dítě, které je patrně ohrožené, hlásí se vše obcím s rozšířenou působností (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Nejvíce činností a povinností ukládá zákon obcím s rozšířenou působností. Jedná se zejména o:

- Sledování vývoje dětí, řešení a zabraňování špatných vlivů na dítě.
- Poskytovat poradenství a pomoc rodinám.
- Zastupovat nezletilé jako opatrovníci nebo poručníci.
- Navštěvovat děti v ústavní výchově a zároveň podávat zprávy soudu, u kterých se rozhodlo o ústavní výchově.
- Pomoc rodinám v rozvodovém řízení.
- Pomoc rodinám, kde se neplní vyživovací povinnost na dítě.
- Poskytnutí poradenství rodinám, které se mají stát pěstouny nebo osvojiteli.
- Poskytování všech důležitých informací soudu a dalším institucím (policii, probační a mediační službě aj.) (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Další úsek, který se na OSPODu nachází, je náhradní rodinná péče. Pracovníci hledají vhodné osoby, které by se mohly stát dobrými pěstouny nebo osvojiteli, zprostředkovává a přijímá žádosti k osvojení, pěstounství, sleduje vývoj dětí umístěných v pěstounské péči (Oddělení sociálně právní ochrany dětí, © 2012).

V zahraničí se nyní čím dál více využívá místo ústavní péče tzv. dlouhodobý pobyt v náhradní rodině. O děti pečují dospělé osoby, které byly řádně proškoleny o tom, jak o dítě pečovat. Výsledky ukazují, že děti umístěné v pěstounské péči místo ústavní péče se méně dopouštějí rizikového chování. V České republice se tento program zatím u dětí, které mají výchovné problémy a jejich chování je rizikové, nevyužívá. Využívá se pouze pěstounská péče (Matoušek et al., 2007).

Osoby pracující s dětmi a mladistvými se také setkávají s obtížnými situacemi, které jim jejich práci neulehčují. Jedná se o řešení situací dětí, jejichž rodiče jsou závislí na alkoholu nebo jiných návykových látkách, řešení situací v rodinách, kdy rodič propadl patologickému hráčství, zahájení odebrání dítěte z rodiny a jeho následné umístění do ústavní péče, prověřování násilného chování rodičů vůči nezletilým,

nemožnost zajistit rodině službu, kterou potřebuje (např. z důvodu nedosažitelnosti služby), obtížnou práci se sociálně vyloučenými jedinci, kde špatné návyky předávají z generace na generaci a v neposlední řadě o obsáhlou administrativní činnost, kterou musí každý pracovník vést (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Pracovníci řeší několik dilemat, která jim neulehčují vykonávání jejich práce.

- Odebrání dítěte rodičům – Většina pracovníků se snaží děti ponechat v péči rodičů a s rodinou intenzivně pracovat. Pracovníci ve spolupráci se soudem odebírají děti jen ve zvlášť závažných případech (např. týrání či zneužívání), kdy by setrvání dítěte v takové rodině mělo nepříznivý vliv na jeho vývoj.
- Posouzení, jestli se v rodině neobjevují nevhodné metody výchovy – metody výchovy dětí se posuzují obtížně. V případě ohlášených i neohlášených návštěv pracovníků se rodina snaží chovat normálně a vzorně. Těžko pak pracovnice zjišťuje, jak je o dítě postaráno, když u rodiny není. Pokud pracovnice vidí, že děti mají z rodičů velký strach a bojí se jich, je to pro ni první příznak špatných výchovných metod.
- Zjištění, co je nejlepší pro dítě, které se nachází uprostřed rozvodového řízení svých rodičů – spousta rodičů se v rozvodovém řízení snaží navádět dítě proti druhému rodiči. Sociální pracovnice musí vycházet z toho, co bude pro dítě nejlepší, a počítat s tím, že dítě může být jedním z rodičů ovlivněno, a proto nedokáže své potřeby reflektovat adekvátně.
- Vhodnost využití příbuzenské pěstounské péče - objevuje se mnoho případů, kdy příbuzní využívají pěstounství jen kvůli financím a snaží se matku pošpinit tím, že nezvládá péči o dítě.
- Posuzování rodičovských kompetencí u rodiče, který je závislý na alkoholu nebo jiných návykových látkách – v těchto těžkých případech se pracovníci zaměřují na to, jak se matka chová před narozením dítěte a jestli je připravená se o dítě postarat nejen citově, ale i materiálně (zda má zajištěný například byt, kde bude dítě vychovávat) (Matoušek, Pazlarová, 2016).

1.3 Příklady dobré praxe

V této podkapitole bych se ráda věnovala projektům a činnostem, které se snaží zlepšovat službu sociálně-právní ochrany dětí.

Mezi nejdůležitější činnosti, které OSPOD provádí, patří:

- Prevence – v rámci preventivních aktivit spolupracuje sociálně právní ochrana dětí s mnoha institucemi, jedná se zejména o školy, Policii České republiky, Probační a mediační službou atd.
- Poskytování poradenství – je vždy bezplatné, sociální poradenství je pro všechny. Pracovníci nesmějí brát ohled na to, jestli je dítě jiné rasy, barvy pleti, jiného náboženského vyznání aj. (Oddělení sociálně právní ochrany dětí, © 2012).

Mimo pracovní dobu funguje na OSPODu tzv. Pohotovost. Jedná se o službu, kdy si mezi sebou pracovníci předávají služební telefon a jsou na něm nepřetržitě. Toto číslo není veřejně dostupné, je známo Policii České Republiky. Policie kontaktuje pracovníky ve zvlášť závažných situacích, kdy dětem hrozí nebezpečí a je nutné zajistit jejich ochranu. Pracovník, který zasahuje u případu, kdy je dítě ohrožené, má k dispozici veškerou spisovou dokumentaci vedenou v elektronické podobě v databázi Systému včasné intervence (dále jen SVI). V případě, že by nebyly přístupné informace v elektronické databázi, má pracovník umožněn přístup na pracoviště (Magistrát města České Budějovice, 2017).

Projektem, který se uskutečnil v období od roku 2014 do roku 2015, je Podpora standardizace OSPOD České Budějovice. Cílovou skupinou tohoto projektu byli pracovníci OSPODu. Tento projekt měl několik zásadních cílů. Věnoval se převážně navýšení pracovníků OSPODu, dále se vytvářelo zázemí při výkonu agendy. Pracovníci se podíleli na vytváření standardů kvality a následně spolupracovali na zavedení standardů do praxe. Projekt se věnoval i vzdělávání. Proběhlo několik kurzů a seminářů, které rozšiřovaly pracovní odbornost a rozvoj sociálních pracovníků, pro které bylo připraveno i několik supervizních setkání. Tento projekt byl podpořen Evropským sociálním fondem (Město pro rodinu, © 2012).

Další důležitou činností, které se OSPOD v Českých Budějovicích věnuje, je SVI. Jedná se o zlepšení a součinnost přístupu k dítěti, které je ohrožené. Tento přístup zahrnuje všechny aspekty a přístup všech zapojených subjektů. SVI stojí na 3 hlavních pilířích:

- Informační prostředí.
- Opatření a programy.
- Tým pro mládež. (Tým pro mládež Systému včasné intervence, © 2012)

Tým pro mládež (dále jen TpM) je v Českých Budějovicích realizován od roku 2011. Je sestaven ze zástupců subjektů, které jsou zapojeny do SVI. Právě zástupci Odboru sociálních věcí patří mezi členy TpM. Dalšími členy jsou zástupci Probační a Mediační služby, zástupci Policie České Republiky, Městské policie ČB aj. (Tým pro mládež Systému včasné intervence, © 2012).

2 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je deskripce souboru činností kurátorů pro děti a mládež v Českých Budějovicích a rovněž zmapování problémů, které jejich působení doprovázejí. Na tomto základě je poté možno pokusit se o návrh některých optimalizačních opatření. Abych zjistila, jaké problémy doprovázejí práci kurátorů pro děti a mládež, zformulovala jsem následující výzkumné otázky.

Výzkumná otázka číslo 1:

Které problémy pociťují českobudějovičtí kurátoři pro děti a mládež ve své práci jako nejvíce zatěžující?

Výzkumná otázka číslo 2:

Jaká řešení těchto problémů považují respondenti za nejvhodnější?

3 Metodika

V bakalářské práci je aplikován deskriptivní výzkum zabývající se koncepcí a aktivitami českobudějovických kurátorů. Hlavní metodou sběru dat jsou strukturované rozhovory. Hendl uvádí, že „*strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět*“ (Hendl, 2005, s. 173). Touto metodou jsem zjišťovala, s jakými problémy se kurátoři setkávají a jakým způsobem by se dle jejich názoru daly tyto problémy řešit.

Kvalitativní výzkum je z hlediska časového intervalu dlouhodobější. Výzkumník na začátku výzkumu stanoví základní otázky, ty se během rozhovoru mohou měnit a doplňovat. Někdy se také kvalitativní výzkum nazývá pružným typem. Výhodou kvalitativního výzkumu je podrobný popis případů, poskytnutí podrobných informací a možnost popsat danou problematiku do hloubky. Jednou z hlavních nevýhod, která se kvalitativnímu výzkumu vyčítá, je, že výsledky představují sbírku subjektivních dojmů, vzhledem k tomu, že se pracuje pouze s omezeným počtem jedinců a díky tomu vznikají potíže se zobecněním konečných výsledků (Hendl, 2005).

Dříve než jsem realizovala výzkumnou část bakalářské práce, kontaktovala jsem telefonicky pracovníky OSPODu. Dopředu jsem kurátory seznámila s tématem mé bakalářské práce a zaslala jim strukturovaný rozhovor. Výzkum jsem prováděla v březnu 2018. Dotazovaných bylo celkem 7 a zúčastnili se ho všichni pracovníci pracující jako kurátoři pro děti a mládež v Českých Budějovicích. Rozhovory jsem uskutečnila v přirozeném prostředí kurátorů. Délky rozhovorů byly různé, ale v průměru trvaly 30–45 minut. Vzhledem k časové náročnosti práce kurátorů jsem se s pracovníky domlouvala na rozhovorech individuálně. Všichni kurátoři byli velmi ochotní, sdílní a ve všem mi vyšli vstříc. Každého pracovníka OSPODu jsem seznámila s tématem mé bakalářské práce, se zachováním anonymity a s dotazem, zda mohu rozhovory nahrávat na diktafon. Všichni pracovníci souhlasili. Při rozhovorech nedošlo k žádnému problému a respondenti na všechny otázky ochotně odpověděli. Rozhovory byly nahrány na diktafon a přepsány do písemné podoby. Všechny rozhovory jsou uvedeny v přílohách mé bakalářské práce.

Rozhovor k výzkumu jsem sestavila z 12 otázek, které byly tematicky rozděleny na 4 části. V první části bylo zjišťováno vzdělání pracovníků, délka působnosti na pracovišti, pracovní pozice, motivace a co pracovníky na práci nejvíce baví. V druhé části se otázky vztahovaly k personálnímu zajištění OSPODu a problémům dětí, které

kurátoři řeší nejčastěji. Třetí část se zaměřila na práci s rodinou. Poslední – nejdůležitější část – se věnovala problémům, které brání v dobrém výkonu práce kurátora, návrhy respondentů na jejich řešení, dále to, co podle nich na OSPODu chybí a co by se mělo realizovat.

4 Výsledky

V této části bakalářské práce jsou vyhodnoceny rozhovory s kurátory pro děti a mládež, kteří pracují na českobudějovickém OSPODu.

Strukturovaný rozhovor se skládá z 12 otázek. Z toho u otázky č. 8 jsou uvedeny 3 podotázky. Otázky č. 1–5 se věnují vzdělání respondentů, délce působení na pracovišti, jejich pozici v rámci organizace, motivaci k práci a co je nejvíce na této práci baví. Otázky č. 6–7 zjišťují, zda je počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům a jaké problémy dětí řeší respondenti nejčastěji. Otázka č. 8 a její podotázky *a*, *b*, *c* se věnují práci s rodinou – zda rodiny ví, kde mají hledat pomoc, jestli ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež, jak by se podle nich dala informovanost společnosti zlepšit a jak pracují s problémovou rodinou. Závěrečné otázky č. 9–12 se věnují aktuálním problémům, které brání v dobrém výkonu práce kurátora pro děti a mládež, návrhům pracovníků na opatření ke zmírnění těchto problémů, zjišťují, co kurátorům na OSPODu chybí a co by si přáli, aby se zde realizovalo.

První otázka směřovala ke vzdělání kurátorů pro děti a mládež. Všichni kurátoři mají vysokoškolské vzdělání, zakončené magisterským studiem. Všichni respondenti, kromě R2, studovali na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Respondenti 4, 5, 6 studovali pětileté studium, obor Rehabilitace a péče o postižené děti, dospělé a staré osoby. R1 a R3 ukončili bakalářské studium, obor Prevence sociální patologie a následně navazující studium, obor Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. R7 studoval na fakultě bakalářské studium, obor Všeobecná sestra a navazující magisterské studium Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. R2 studoval bakalářské studium v Plzni na Pedagogické fakultě, obor Sociální práce a pedagogika a magisterské studium na fakultě Jana Ámose Komenského v Praze, obor zaměřený pedagogickým směrem sociální práce.

Ve druhé otázce jsem se zaměřila na délku působnosti na OSPODu. Délka působnosti respondentů je různá. Nejkratší úvazek je u R3, který na OSPODu pracuje 1,5 roku. Oproti tomu nejdelší úvazek má R5, který zde pracuje 21 let. Druhý nejdelší úvazek má R6, který je na OSPODu zaměstnán 10 let, z toho 6 let pracoval na klasické péči a nyní je 4 roky na kuratele.

Třetí otázka se věnuje pozici, kterou respondenti zastávají na pracovišti. Na oddělení kurately pro děti a mládež pracuje 7 pracovníků a všichni zde vykonávají práci kurátora pro děti a mládež.

Čtvrtá otázka se zaměřovala na motivaci respondentů – co je nejvíce motivuje na práci kurátorů pro děti a mládež. R2 a R3 uvedli: *„O tuto práci jsme měli zájem už dříve, vždy jsme chtěli pracovat s dětmi.“* R3 řekl: *„Nejvíce mě motivuje práce s mladými lidmi, mám pocit, že se dokáží dobře vcítit a v určitých směrech jim porozumět.“* Respondenti 4, 5, 6, 7 shodně odpověděli, že na práci je nejvíce motivuje variabilitnost, rozmanitost, kreativnost a oproti ostatním oddělením na OSPODU i pestrost. R1 se vyjádřil: *„Zajímá mě pracovat s někým, kdo má nějaké problémy. Ta práce není jen o tom dítěti, ale celkově o rodinném systému.“*

Otázkou č. 5 byli respondenti dotazováni na to, co je na práci kurátora nejvíce baví. R1 a R2 shodně uvedli, že nejvíce je na této práci baví komunikace s dětmi a pohovory. R2 dále odpověděl, že *„komunikace s dětmi mě baví nejvíce, protože i mě samotnou posouvá dále.“* R3 a R7 se svěřili, že na práci je nejvíce baví to, že mohou spolupracovat s dalšími složkami, např. se školami, policií, správním orgánem, soudy. U zbylých třech respondentů se odpovědi lišily. R4 řekl, že nejvíce ho baví pracovat s dětmi, protože je zde možnost nápravy nebo šance dojít společně k nějakému cíli. R5 uvádí: *„Baví mě ten adrenalin, ve spoustě věcí musíte improvizovat a hledat, aby to šlo udělat.“* R6 nejvíce baví práce s mladistvými.

Tabulka 1 Základní informace o kurátorech zjištěné z otázek č. 1–5

	Vzdělání	Délka působení (roky)	Pracovní pozice	Motivace k práci kurátora	Co nejvíce kurátory na práci baví
R1	VŠ	2,5	Kurátor pro děti a mládež	Práce s dětmi i s celou rodinou	Komunikace a pohovory s dětmi
R2	VŠ	6	Kurátor pro děti a mládež	Práce s dětmi	Komunikace a pohovory s dětmi
R3	VŠ	1,5	Kurátor pro děti a mládež	Práce s dětmi	Spolupráce s ostatními složkami
R4	VŠ	5	Kurátor pro děti a mládež	Zajímavost té práce	Možnost nápravy
R5	VŠ	21	Kurátor pro děti a mládež	Rozmanitost a kreativnost práce	Adrenalin, improvizace
R6	VŠ	10	Kurátor pro děti a mládež	Pestrost práce, práce s rizikovou a problémovou mládeží	Práce s mladistvými
R7	VŠ	2	Kurátor pro děti a mládež	Práce s trestnou problematikou, variabilnost práce	Spolupráce s ostatními složkami

Zdroj: Vlastní výzkum

U otázky č. 6 jsem se respondentů dotazovala, jestli si myslí, že je na OSPODu dostatečný počet pracovníků. Respondenti 1, 2, 3, 4, 7 uvedli, že počet pracovníků je dostačující. R7 řekl: „U nás kurátorů je počet pracovníků přiměřený. U péče by bylo potřeba více pracovníků.“ Oproti tomu respondenti 5, 6 se shodli v tom, že kurátorů je optimálně a počet je dostačující, ale na OSPODu je lidí až moc. R5 odpověděl: „Dříve jsme si mezi sebou více pomáhali, kooperovali spolu, teď už to takhle nefunguje. Pořád se přibírají lidi a já myslím, že to paradoxně těm lidem víc ubližuje, že se zacyklí v nějaké té rovině.“

Tabulka 2 Dostačující počet pracovníků

	Dostatek pracovníků	Nedostatek pracovníků
R1	X	-
R2	X	-
R3	X	-
R4	X	-
R5	X	-
R6	X	-
R7	X	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Další otázka č. 7 se zaměřovala na problémy dětí, tedy jaké problémy kurátoři pro děti a mládež nejčastěji řeší. Respondenti 1, 2, 4, 6 uvedli, že nejčastěji řeší výchovné problémy – zejména záškoláctví. R3 odpověděl, že řeší i poškození cizí věci. Spousta dětí neví, že sprejství je trestný čin. Respondenti 2, 4, 6 uvedli, že často řeší trestnou činnost dětí. Všichni respondenti se shodli na tom, že nyní narůstají uživatelé návykových látek. Respondenti 3, 4, 5, 6, 7 se shodli, že experimentování s návykovými látkami a závislosti na drogách více propadají dívky. R6 uvedl: *„Nyní narůstají uživatelé návykových látek. Častěji to jsou teď dívky. Určitě klesají trestné činy, jak nezletilých, tak mladistvých. Ta tendence je sestupná, ale na druhou stranu, někdy jsou ty případy hodně závažné. Trestné činy zase více dělají kluci.“* R5 sdělil, že nyní se více objevují dívky, které jsou závislé na návykových látkách a ještě k tomu jsou gravidní. Dále dodal, že je to nyní velmi aktuální problém, vzhledem k tomu, že matky mají svěřené novorozence v rámci ústavní výchovy, ale do ústavní výchovy je svěřena matka, nikoliv dítě. R5 dále doplnil: *„Přijde mi alarmující, že v současnosti je čím dál více malých dětí, které mají opravdu výchovné problémy, agresivitu. Nikdo neřeší příčinu, ale jen důsledky.“* R3 uvedl, že problémy dětí, které nežijí v Českých Budějovicích a studují mimo centrum, se kolikrát na OSPOD nedostanou a poté, když se ke kurátorům dostanou, už bývá pozdě. Respondenti v odpovědi na tuto otázku uváděli více problémů dětí. R3 dodává: *„Ohledně návykových látek je největší problém právě na menších obcích a městech, protože děti jsou tam schované. Ve městě je větší koncentrace policistů, kolegů v rámci prevence kriminality a tam nejsou.“*

Tabulka 3 Problémy dětí

Problémy dětí:	Četnost
Experimentování s návykovými látkami, závislost na drogových látkách	7
Záškoláctví	5
Výchovné problémy	4
Trestná činnost	4

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 8 se věnuje práci s rodinou. Tato otázka se skládá ze tří podotázek. Nejprve jsem se kurátorů ptala, jaké mají zkušenosti se spoluprací s rodinou. V následujících podotázkách jsem se zaměřila na to, zda rodiny ví, kde mají hledat pomoc, zda veřejnost ví, jak pracují kurátoři, a pokud ne, jak by se tento problém dal řešit. Nakonec jsem zjišťovala, jak kurátoři pracují s rodinou, se kterou je spolupráce obtížná.

Ohledně zkušenosti s prací s rodinou odpověděli kurátoři, že mají spíše kladné zkušenosti. R5 a R7 se shodli, že spolupráce s rodinou je určitě lepší než na klasické péči, kde často rodiče zapomínají, že sociální pracovník zde není ani pro matku, ani pro otce, ale pro dítě. R1 sdělil, že vzhledem k tomu, že pracuje převážně s romskými občany, je důležité dávat si reálné cíle. R6 uvedl, že ve spolupráci s rodinou hodně záleží na tom, jestli rodina přichází primárně první. *„Jsou rodiny, s kterými se pracuje velmi dobře. Bohužel těch je menšina. Pak jsou rodiny, které spolupracují nějakým způsobem z donucení. Já si myslím, že je důležité motivovat rodinu ke spolupráci.“* R2, 3, 4, 5, 7 odpověděli, že se spoluprací s rodinou mají spíše kladné zkušenosti. Rodiče si uvědomují výchovné problémy svých dětí a snaží se je zmírnit. R3 a R7 se shodli, že obtížnější spolupráce bývá s rodiči, kteří jsou vysoce vzdělaní a zastávají v zaměstnání vysoké funkce. R7: *„Je těžké rodiče motivovat k tomu, aby to bylo jiné, než jaké jsou jejich představy.“*

Tabulka 4 Spolupráce s rodinou

	Pozitivní zkušenosti	Negativní zkušenosti
R1	X	-
R2	X	-
R3	X	-
R4	X	-
R5	X	-
R6	X	-
R7	X	-

Zdroj: Vlastní výzkum

První podotázka 8a se zaměřuje na problematiku informovanosti – zda rodiče ví, kde mají pomoc hledat. R1, 2, 3, 4 si myslí, že rodiny ví, kde mají pomoc hledat. R3 uvedl: „*Myslím si, že školy rodiče informují, že existuje kurátor pro mládež, že existuje OSPOD, ti rodiče ví, kam můžou jít.*“ R3 se často nyní setkává s rodiči, kteří přichází sami. R5, 6, 7 sdělili, že si rodiče přesně neví rady, kde hledat pomoc, a často tápou. R5 řekl: „*Rodiče hodně tápou a mají strach, abychom jim dítě nesebrali.*“ R6 sdělil, že jsou typy rodin a dětí, které byly na OSPODu už v minulosti. Objevují se často také děti, které mají dlouhodobé problémy, ale přichází pozdě, což je nyní aktuální problém dívek, které jsou závislé na návykových látkách. R7 uvedl: „*Většinou se k nám děti dostávají přes někoho, málokdy se stane, že přijdou a že si neví s dítětem rady. Právě děti pěstounské péče jsou často klienty kurátorů. Bývá to i kvůli tomu, že pokud jsou v péči prarodičů, ti péči o ně nezvládají.*“

Tabulka 5 Hledání pomoci pro děti a mládež

	Rodiče ví, kde mají hledat pomoc	Rodiče neví, kde mají hledat pomoc
R1	X	
R2	X	
R3	X	
R4	X	
R5		X
R6		X
R7		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Další podotázka 8b je rozdělena na 2 části. První část se zaměřuje na povědomí rodičů o způsobu práce kurátorů. V druhé části se řeší, jak by kurátoři zlepšili

všeobecnou povědomost veřejnosti o práci kurátora. Všichni kurátoři shodně uvedli, že společnost si stále myslí, že „sociálka“ odebírá děti a dává je do ústavů nebo dětských domovů. R2 blíže specifikoval problém vnímání rodičů: *„Lidé vidí umístování dětí a restriktivní opatření. Právě kvůli tomu, že lidé a děti nemají povědomí o tom, co kurátor dělá, začínám vždy pohovor z mé strany tím, že je informuji o tom, co všechno kurátor řeší.“* R4 uvedl, že po první schůzce bývají rodiče příjemně překvapeni, když zjistí, jak kurátoři pracují s dětmi a mládeží.

Druhá část podotázky 8b se věnovala šíření osvěty o práci kurátora. R1, 2, 3 uvedli, že v rámci spolupráce OSPODu s ostatními organizacemi vytvořili informační letáky, které slouží k osvětě v Českých Budějovicích. Tyto letáky jsou jak pro mladistvé, tak i pro rodiče. Letáky jsou umístěné nejen na OSPODu, ale i na dalších místech, kde k nim mají děti a rodiče přístup. R2 řekl: *„Máme letáčky, které by se mohly v rámci osvěty prezentovat na školách.“* R2 dodal, že informovanost by se mohla zlepšit na školách v rámci nějakého předmětu zabývajícího se společenskými vědami. R3 upřesnil, že by se informovanost mohla zlepšit, kdyby kurátor navštěvoval školy, tam jim vysvětlil, jak funguje OSPOD a co kurátor dělá. Také R2 uvádí, že osvěta by se dala zlepšit, pokud by si školy zvaly kurátory a ten by se jim na místě představil. R5, 6, 7 shodně uvedli, že největší problém je v tom, že v médiích se ukazují pouze negativní zprávy, jen to, co se OSPODu nepovedlo. Osvěta by se mohla zlepšit tím, kdyby se ukazovaly i případy, které se povedly. R7 blíže uvedl: *„Osvěta by se dala zlepšit tím, že by se o nás přestaly psát pouze negativní věci. Lidé si pořád myslí, že jsme ty zlé, že bereme děti. Píše se jen, co OSPOD neudělal, ale dobré případy se nikde neukazují.“* R5 také vyjádřil názor, že by bylo dobré, kdyby se v médiích objevovaly i pozitivní zprávy, to, co se kurátorům a OSPODu povedlo.

Tabulka 6 Mínění veřejnosti o OSPODu a možnost zlepšení informovanosti

	Mínění veřejnosti	Zlepšení informovanosti
R1	Veřejnost si stále myslí, že bereme děti a dáváme je do ústavu.	Pomocí letáčků, které vydalo město.
R2	Lidé si stále myslí, že dáváme děti do ústavu a působíme velmi represivně.	Zlepšení v rámci vzdělávání ve škole. Popřípadě pozvání kurátora do školy.
R3	Lidé si stále myslí, že bereme děti a že působíme velmi represivně.	Kurátoři by navštěvovali školy a vysvětlovali, jak pracují.
R4	Rodiny si stále myslí, že když přijdou, my jim dítěte vezmeme.	Seznamování dětí s prací kurátora ve školách.
R5	Rodiny a děti z nás mají strach, bojí se nás.	Ukazování pozitivních zpráv v médiích. Co se kurátorům povedlo.
R6	Lidé se nás bojí, neví, jak pracujeme.	V médiích prezentovat i povedené kauzy. Zlepšení pomocí letáčků.
R7	O práci kurátora ví pouze problematická část obyvatelstva, která už svého kurátora měla. Ostatní se nás bojí, mají strach, že jim vezmeme děti.	Přestaly by se psát pouze negativní zprávy, ale ukazovalo by se to, co se OSPODu povedlo.

Zdroj: Vlastní výzkum

V třetí podotázce 8c jsem se respondentů ptala, jak s rodinou pracují, pokud je spolupráce s ní obtížná. R1 uvedl: „*Pokud rodina nespolupracuje, můžeme podat návrh k soudu nebo podnět na výchovné opatření.*“ Dále doplnil, že pokud si s rodinou nebo dítětem lidsky nesednou, můžou pracovníci požádat vedoucí o přidělení spisu někomu jinému. R2 odpověděl, že se snaží rodinu motivovat a vysvětlit jí, že se jim snaží pomoci. Blíže specifikoval, že: „*Pokud je to dítě nějakým způsobem ohrožené a rodiče to nechťejí řešit, tak je na místě přijmout opatření v podobě jednání u soudu nebo odkázání na instituci, která s nimi bude aktivněji pracovat v rámci aktivně terapeutických činností.*“ R3 sdělil, že pokud se u rodiny jedná o výchovné problémy, častěji navštěvuje rodinu u nich doma. „*Pokud se jedná o závažný problém, radím se se státními zástupci, policií a je tam ta složka represivní.*“ R4 uvedl: „*Někdy stačí pohovor a dítě přestane zlobit. Doporučujeme psychologické vyšetření, ovšem převážně sami rodiče, když se objeví problém, vyhodnotí, že je to špatně a chtějí s tím něco dělat.*“ R5 se svěřil, že se nejvíce osvědčilo chovat se k lidem slušně a „*ono se to potom na jejich chování odrazí*“. R6 sdělil, že ke každému se musí přistupovat individuálně. Rodiny a děti by se neměly škatulkovat, vzhledem k tomu, že někdy se s rodinou

pracuje hodně generací dozadu. R7 se snaží odkazovat rodiny na organizace, které jsou specifické pro danou oblast, kde se pracuje s konkrétní skupinou. Dále uvádí: „*Děláme také případové konference u nás na oddělení. Sejdeme se s pracovníky ostatních organizací a za přítomnosti všech, kterých se to týká, se snažíme stanovit cíl a tento cíl společně naplnit.*“

Tabulka 7 Práce s problematickou rodinou

	Průběh práce s problematickou rodinou:
R1	Podání návrhu k soudu, nebo podnět na výchovné opatření.
R2	Opatření v podobě jednání u soudu, odkázání na instituci, která s dětmi a rodinou bude aktivněji spolupracovat.
R3	Návštěvy v přirozeném prostředí rodiny. Jde-li o závažný problém, spolupráce se státními zástupci, s policií.
R4	Doporučení psychologického vyšetření.
R5	Vstřícné chování.
R6	Neškatulkovat, individuální přístup.
R7	Odkázání rodiny na specifické organizace, jež se věnují konkrétnímu problému, který rodina řeší, případové konference.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9 se zaměřuje na aktuální překážky v dobrém výkonu práce kurátora. R5, 6, 7 se shodli, že vzhledem k tomu, že jsou napůl úředníci a napůl sociální pracovníci, je hodně administrativy, což je velmi zatěžující. R6, 7 byli jednotní v tom, že kvůli administrativě je upozaděna práce s danou rodinou, nezůstává potřebný čas, který by sloužil k věnování se rodině. R1 uvádí, že je pro něj nejvíce zatěžující odpovědnost a správnost rozhodnutí. R3 sdělil: „*Kdyby probíhalo více setkání se školami, hned od prvního stupně, měli bychom možnost více konzultovat s učiteli, jaké ty možnosti jsou. Jak určité problémy řešit, na koho se obracet. Školy by měly dávat rodičům vědět, že jsou odborní psychologové, ne pouze ty školní.*“ R4 uvádí, že v Jihočeském kraji je velký nedostatek pedopsychiatrů. Dále R4 doplnil, že je málo dopomocných zařízení a chybí doprovázející organizace. R2 řekl, „*že by byla potřeba sít služeb, které by pomohly rodině aktivněji.*“ Také uvedl, že je sice hodně služeb, ale ty nejsou provázané s potřebami OSPODu, některé služby jsou zde duplicitně a některé úplně chybí. Objevuje se tu problém s návazností služeb, chybí dobrovolnická činnost a dostupnost služeb. R5 se také vyjádřil, že zde chybí návazná péče. „*Pro dívky trpící závislostí na návykových látkách žádná zařízení nejsou.*“ Dále uvedl: „*Někde je péče*

přemrštěná, např. u pěstounství, které se nejvíce zneužívá kvůli penězům.“ Podle R6 by bylo dobré s některými neziskovými organizacemi zlepšit spolupráci, vzhledem k tomu, že kurátoři nemohou s dětmi trávit tolik času. Od toho však fungují neziskové organizace. R7 blíže specifikoval další problém: *„Tím, že jsme státní správa a vztahují se na nás jiné věci, než na samosprávu. Zákon o úřednících a vzhledem k tomu, že jsme na půl úředníci, je často v rozporu se zákonem o sociálních službách.“*

Tabulka 8 Aktuální problémy v činnostech kurátorů

	Aktuální problémy kurátorů:
R1	Odpovědnost a správnost rozhodnutí.
R2	Síť služeb, které by rodině pomáhaly aktivněji, duplicitnost služeb, nedostatek služeb a dobrovolníků, problém s návazností služeb, dostupnost služeb.
R3	Setkání se školami, neinformovanost rodičů o odbornících.
R4	Nedostatek pedopsychiatrů, doprovázejících a dopomocných organizací.
R5	Chybí návazná péče, administrativa.
R6	Nedostatek času na práci sociálního pracovníka, administrativa, spolupráce s neziskovými organizacemi.
R7	Nedostatek času na práci sociálního pracovníka, administrativa, rozpor zákona o sociálních službách a zákona o úřednících.

Zdroj: Vlastní výzkum

Cílem desáté otázky bylo zjistit, jak by kurátoři řešili konkrétní problémy. R1 uvedl, že by bylo dobré, kdyby se vytvořila služba či jednorázová akce s policií, kde by chlapi získávali zážitky nebo provozovali nějaký sport, něco vyloženě chlapského (zážitková služba, která jim dá zpětnou vazbu, spolupráce s policií). R2 blíže specifikoval, že *„zlepšení ve větší komunikaci mezi OSPODem a krajským úřadem a korigovat sociální služby, které se zapisují nebo žádají o akreditaci v nějaké činnosti.“* R3 odpověděl, že by se problémy daly řešit setkáními a zlepšením informovanosti. *„I odborná veřejnost si stále myslí, že píšeme papíry na odebrání dětí.“* R4 uvedl, že problémy by se daly řešit tím, že by bylo více pedopsychiatrů a více zařízení pro drogově závislé do 15 let, oddělení, která by pracovala pouze s dětmi. R5 řekl, že by bylo dobré *„vyprofilovat služby, které mají smysl, aby lidé, kteří vydávají metodiky, poznali praxi, ne jen teorii.“* R6 sdělil, že ke zlepšení by došlo, kdyby se ubrala administrativa a zlepšila spolupráce s neziskovými organizacemi, *„kdyby fungoval celorepublikově SVI.“* Respondent 7 hovořil o oddělení OSPODu od magistrátu. Zatím však neví, jak by se to dalo uchopit, vzhledem k tomu, že *„jednou*

z metod sociální práce kurátora jsou donucovací opatření nebo opatření donucovací povahy, to, že my můžeme nařídit, uložit. Tím se právě lišíme od ostatní sociální práce, která se snaží spíše podporovat, motivovat. To my se také snažíme, ale pořád tady máme to poslední řešení.“

Tabulka 9 Řešení problémů

	Řešení problémů:
R1	Služba nebo jednorázová akce ve spolupráci s policií, kde by děti získávaly zážitky.
R2	Zlepšení komunikace mezi OSPODem a krajským úřadem.
R3	Setkáními (zlepšení informovanosti odborné veřejnosti).
R4	Více pedopsychiatrů, více zařízení pro drogově závislé do 15 let.
R5	Vyprofilovat služby, lidé s praxí.
R6	Méně administrativy, lepší spolupráce s neziskovými organizacemi, celorepublikový SVI.
R7	Samostatnost OSPODu.

Zdroj: Vlastní výzkum

Předposlední otázka se věnuje tomu, co na OSPODu chybí a proč. R2, 4, 5, 7 se shodli, že zde chybí soukromí pro jednání s klienty, místnost, kde by mohla probíhat jednání. R4 blíže uvedl: *„Jsme dvě v kanceláři a rodiče s dětmi se těžko svěřují a trvá, než si k nám najdou cestu. Chtělo by to samostatnou místnost, i nějakou hernu pro děti, aby nemusely čekat na chodbě.“* R2 upřesnil: *„Chybí zde lepší komfort pro klienty. Není zde místnost, která by byla uzpůsobena k pohovorům, kde by to i pro ty děti bylo příjemnější.“* R2 si přesto uvědomuje, že jsou na OSPODu svázáni prostory, které na pracovišti jsou. R3 uvedl, že na OSPODu mu nechybí nic. R1, R6 a R7 se shodli, že zde chybí čas věnovat se konkrétně sociální práci. R1 sdělil, že chybí aktivita pro mladistvé. *„Aktivita pro mládež, ve spolupráci s policií, adiktologickou poradnou a OSPODem by šla dát pod Tpm.“* R5 dodává, že na OSPODu chybí lidé s praxí. R6 sdělil, že všeobecně na OSPODu, nikoli na kurátořině, chybí dobří pracovníci. *„Ta práce je velká zodpovědnost, když se něco stane, může za to sociální pracovnice. Jsou tady lidé, kteří dělají tu práci velmi dobře, věnují tomu hodně času a potom jsou zde lidé, kteří by tu podle mě neměli co dělat.“* Dále uvádí, že zde není propojenost služeb a pro nezletilé a mladistvé chybí výcvikové a preventivní programy. *„Středisko výchovné péče by mohlo být realizátorem nějaké aktivity, která by pracovala s dětmi,*

kteře mají problémy s agresivitou. Také by to chtělo sednout si s charitou a probrat rodinu, ale na to není čas.“

Tabulka 10 Co na OSPODu chybí

	Co na OSPODu chybí:
R1	Nedostatek času na sociální práci, aktivita pro mládež.
R2	Soukromí.
R3	X
R4	Soukromí.
R5	Soukromí, lidé s praxí.
R6	Nedostatek času na sociální práci, dobří pracovníci, výcvikové a preventivní programy.
R7	Soukromí, nedostatek času na sociální práci.

Zdroj: Vlastní výzkum

V poslední otázce výzkumu jsem se respondentů ptala, co by se podle nich mělo na OSPODu ještě realizovat. R2 a R4 se shodli, že by byla dobrá další místnost pro jednání a větší soukromí. R2 ještě dodal, že by se mohla zlepšit pracovní doba. *„Kolikrát pracujeme nad rámec pracovní doby a tím, jak to je nastavené, tak nemáme možnost si ty hodiny vybrat.“* R1 sdělil, že by se měly více realizovat aktivity pro mládež, aby se jim vyplnil volný čas. Podle R3 by měla existovat lepší spolupráce s policií, *„aby probíhalo více kontrol nejen na alkohol, ale i na návykové látky.“* Také R7 souhlasí s tím, že by měla existovat provázanost s ostatními institucemi, např. s policií. R5, 6, 7 se jednotně shodli, že by měla být lepší návaznost služeb pro nezletilé. R6 ještě uvedl realizaci programů pro nezletilé. R6 dodal: *„Je to celorepublikový problém, že pro nezletilé není žádné zařízení.“* R7 řekl: *„Cílená služba pro drogově závislé tady chybí. Služba, kde by se s dětmi dlouhodobě pracovalo. Je to velmi aktuální problém, protože drogová závislost dětí stoupá.“* R7 upřesnil, že by se mělo realizovat více vzdělávacích programů. *„Řešil by se konkrétní problém a zúčastnily by se ho instituce, kterých se to týká.“*

Tabulka 11 Realizovatelnost

	Realizovatelnost
R1	Aktivity pro mladistvé.
R2	Zlepšení prostorů, pracovní doba.
R3	Spolupráce s policií.
R4	Jednací místnost.
R5	Návaznost služeb.
R6	Návaznost služeb, programy pro nezletilé.
R7	Provázanost s ostatními institucemi, návaznost služeb, více vzděl. programů.

Zdroj: Vlastní výzkum

5 Diskuze

Cílem mé bakalářské práce bylo hlouběji popsat problematiku činností kurátorů pro děti a mládež, jaké problémy kurátory zatěžují při práci nejvíce a navrhnout optimalizaci řešení těchto problémů. V souvislosti s cílem byly stanoveny dvě výzkumné otázky. První se zaměřila na *problémy, které pociťují českobudějovičtí kurátoři pro děti a mládež ve své práci jako nejvíce zatěžující*, druhá výzkumná otázka se zabírala tím, *jaká řešení těchto problémů považují respondenti za nejvhodnější*.

Ve své práci jsem aplikovala kvalitativní výzkum a jako techniku jsem zvolila strukturované rozhovory. Původně bylo stanoveno 10 respondentů, se kterými se měly uskutečnit rozhovory. Ovšem na českobudějovickém OSPODu pracuje pouze 7 kurátorů pro děti a mládež. Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí kurátorů. Všechny 7 kurátorů ochotně spolupracovalo a odpovědělo na všechny otázky.

Respondentům jsem položila 12 otázek, které byly rozděleny na několik okruhů. První část otázek byla spíše informativní. Otázky č. 1–5 se zaměřovaly na vzdělání kurátorů, délku působení, pozici, motivaci k práci a na to, co kurátory na práci baví nejvíce. Druhá část se týkala problémů dětí a personálního zajištění na pracovišti. Všichni kurátoři shodně uvedli, že na kuratele je počet pracovníků dostatečný. Třetí část se zaměřila na rodinu s dětmi. Zjišťovala jsem, zda respondenti mají při spolupráci s rodinou pozitivní, či negativní zkušenosti. Následně jsem se dotazovala, jestli rodiny ví, kde mají hledat pomoc, zda existuje obecná povědomost o práci kurátora a jak by se dala zlepšit. Nakonec jsem se zaměřila na práci s rodinou, která je problémová. Čtvrtá část otázek se týkala problémů v činnostech kurátorů a jejich řešení. V poslední části byly zkoumány nedostatky na OSPODu, co zde chybí a co by se mohlo realizovat.

Z rozhovorů vyplynulo, že největším problémem, se kterým se českobudějovičtí kurátoři potýkají, je nedostatek zařízení, která by se věnovala drogově závislým mladistvým. R5 uvedl, že „*pro dívky trpící závislostí na návykových látkách žádná zařízení nejsou*.“ S tímto problémem souhlasilo i několik dalších respondentů. Jak uvádí Štefan a Mach (2005), nejvíce jsou drogami ohroženi mladiství a zejména u lidí do 19 let jsou to v poslední době více ženy než muži. Jedním z faktorů je právě sociální prostředí, ve kterém selhává systém rodinného fungování. Problém nedostatku zařízení pro mladistvé vidí kurátoři jako nejvíce alarmující. Doporučením je zaměřit se nyní primárně na tento problém a snažit se vybudovat zařízení, jež by se věnovalo pouze mladistvým, kteří jsou závislí na omamných a psychotropních látkách. Všichni se snaží

věnovat primární prevenci, ta však bohužel vždy nefunguje. Primární prevence je důležitá a osvěta o návykových látkách by se měla provádět neustále, mělo by sem být však zahrnuto i řešení situací, kdy dítě nebo adolescent přece jen drogám propadne.

Dalším problémem, na němž se shodlo několik respondentů, je zatížení spoustou administrativy. V důsledku toho poté nezbyvá čas věnovat se klasické sociální práci. Jako řešení uvedl R6, že by se mohla zlepšit spolupráce s neziskovými organizacemi, které by následně spolupracovaly s rodinou aktivněji. Různé neziskové organizace by mohly ve spolupráci s OSPODem zajišťovat pro děti a mladistvé aktivity, zážitky, jež by vyplnily jejich volný čas. S tím souvisí i práce v nízkoprahovém zařízení, kde se, jak uvádí Bendl et al. (2015), často objevují děti, které mají různé problémy týkající se rodičů, partnerů, školy. Ovšem respondenti se shodli, že služeb nízkoprahových zařízení využívají především menší děti. R1 vyjádřil názor, že by se mohla vytvořit aktivita pro chlapce, nějaký sport, kde by ze sebe dostali adrenalin. Právě tato aktivita by se mohla vytvořit ve spolupráci s neziskovou organizací. Řešením by mohlo být zaměstnání specializovaného pracovníka, který by tyto akce zajišťoval, spolupracoval by se školami a s neziskovými organizacemi. S tím se pojí i další problém, a sice – jak sdělil R3, že nejen laická, ale i odborná veřejnost nemá přesnou představu o tom, jak kurátoři fungují. Řešením tohoto problému by mohlo být setkávání kurátorů s dětmi ve školách. Školy by si zvaly kurátory, ti by se dětem představili a poté jim odpovídali na jejich dotazy. Díky tomu by se mohla zlepšit informovanost veřejnosti. Dalším důležitým zdrojem pro zlepšení mínění veřejnosti o práci kurátora pro děti a mládež jsou média. Jak uvedlo několik respondentů, ve zprávách by se mohly objevovat i kauzy, které se OSPODu podařilo zdárně vyřešit. Urban et al., (2011) uvádí, že média mohou do jisté míry ovlivňovat velký počet lidí a že se snaží prosazovat zprávy spíše negativní a konfliktní. Určitě bych ale primárně navrhovala častější návštěvy škol.

Na OSPODu by se mohl vyčlenit vhodný prostor, který by sloužil k jednání s rodiči. Mnoho kurátorů si stěžovalo, že nemají soukromí ani v okamžiku, kdy jednájí s klienty o citlivých záležitostech. Je samozřejmě otázkou, jestli by jedna místnost pro kurátory stačila. V úvahu připadá i prostor pro děti, které musejí čekat na chodbě, když kurátor jedná s jejich rodiči.

Dalším problémem je duplicitnost některých služeb. Chtělo by to vyprofilovat služby, které mají smysl, a poukázat na problematiku dostupnosti služeb. Pro některé rodiny může být vzhledem k vzdálenosti služby problém takovou službu využívat.

System by se dále měl zaměřit na problematiku pěstounské péče, která patří mezi nejvíce zneužívané služby.

Dále by se postupem času mohly všechny OSPODY zapojit do SVI, čímž by se velmi zlepšila a zrychlila spolupráce mezi nimi. Tato provázanost by pracovníkům velmi pomohla. Také by se měly realizovat preventivní a výcvikové programy. Jak uvádí R6: *„Středisko výchovné péče by mohlo být realizátorem těchto programů.“*

R5 dodává: *„Lidé, kteří vydávají metodiky, by se s námi měli jet podívat, jak to vypadá v praxi.“* Bylo by vhodné, aby teoretici vytvářeli metodiky ve spolupráci s kurátory a poznali kuratelu i z praxe.

Závěr

Bakalářskou práci na téma aktuální problémy kurátorů pro děti a mládež jsem si vybrala, protože jsem se o práci kurátora zajímala již během vysokoškolského studia. Cílem bakalářské práce byla deskripce činností kurátorů a zmapování problémů, které jejich působení doprovázejí, a navržení některých optimalizačních opatření. V souvislosti s cílem byly zformulovány dvě výzkumné otázky. Výzkum jsem prováděla se sedmi kurátory pro děti a mládež, kteří pracují na českobudějovickém OSPODu.

Kvalitativní výzkum byl realizován metodou dotazování a technikou strukturovaných rozhovorů. Výsledky ukázaly, že nejaktuálnější problém, který kurátoři řeší, je nedostatek zařízení, jež by primárně pracovala s dětmi závislými na návykových látkách. Dalším problémem, který brání v dobrém výkonu práce kurátora, je neinformovanost veřejnosti, ale i odborných pracovníků. Respondenti dále uváděli, že vzhledem k obrovskému množství administrativy není dostatek času na sociální práci s klienty. Na kuratele chybí návazné služby, některé služby jsou duplicitní a jiné naopak vůbec neexistují. Bylo by potřeba více služeb, které by s dětmi a rodinou pracovaly aktivněji. V některých případech vážně spolupráce s neziskovými organizacemi.

Na základě zhodnocení odpovědí jsem ve své práci uvedla několik doporučení, která by mohla pomoci zlepšit práci kurátorů. Navrhuji např. vytvořit takové zařízení, kde by cílovou skupinou byly děti závislé na návykových látkách. Tento problém je v současnosti velmi aktuální a měl by se řešit. Zároveň by měla stále probíhat osvěta o škodlivosti drog a snaha minimalizovat uživatele návykových látek. Následně by se měl na OSPODu vytvořit vhodný prostor, kde by probíhala jednání s klienty. Tím by bylo zajištěno větší soukromí pro pracovníky i klienty. Uvědomuji si však, že tento návrh je omezený prostory, které se na OSPODu nacházejí. Dále doporučuji zvážit zaměstnání dalšího pracovníka, jenž by zajišťoval spolupráci s neziskovými organizacemi. Vzhledem k tomu, že kvůli administrativě zbývá kurátorům málo času na přímou sociální práci s klienty, bylo by zajištění lepší spolupráce s neziskovými organizacemi namísto. Neziskové organizace by ve spolupráci s OSPODem zajišťovaly pro děti a mladistvé aktivity, které by vyplňovaly jejich volný čas. Dále by mohli kurátoři pravidelně navštěvovat školy, kde by formou přednášek a besed seznamovali děti a pedagogy s prací kurátora a fundovaně jim vysvětlovali, že OSPOD je systém služeb, který pomáhá rodinám.

Díky této práci jsem si uvědomila, jak je činnost kurátorů pestrá a zajímavá, a proto bych v budoucnu ráda orientovala své profesní zaměření na práci s dětmi. Práce může posloužit jak samotným respondentům pro vlastní reflexi, tak i při specifikaci výuky sociální práce.

Seznam použitých zdrojů

1. BENDL, S. et al., 2015. *Vychovatelství: Učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. 312 s. ISBN 978-80-247-4248-9.
2. BETTS, R. L. et al., 2017. Adolescent's Involvement in Cyber Bullying and Perceptions of School: The Importance of Perceived Peer Acceptance for Female Adolescents. *Sex roles*. 77 (7-8), 471-481, doi: <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0742-2>.
3. ČERNÁ, A. et al., 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada. 149 s. ISBN 978-80-247-4577-0.
4. FISHER, P., ŠKODA, J., 2014. *Sociální patologie: Závažné patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
5. FUCHSOVÁ, K., 2009. *Týrané dítě*. Bratislava: Iris. 190 s. ISBN 978-80-89256-32-7.
6. HAASIS, H. G., 2015. *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*. 2. vyd. Praha: Prostor. 247 s. ISBN 978-80-7260-315-2.
7. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 173 s. ISBN 80-7367-040-2.
8. HOLEČEK, V., 2014. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3704-1.
9. JALLING, C. et al., 2016. Parent Programs for Reducing Adolescent's Antisocial Behavior and Substance Use: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Child and Family Studies*. 25 (3), 811-826, doi: <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0263-y>.
10. KOLÁŘ, M., 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.
11. KNOTOVÁ, D. et al., 2014. *Školní poradenství*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-247-4502-2.
12. KRČMÁŘOVÁ, B., SCHMIDOVÁ, K., 2010. *Děti a jejich problémy III. Sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 142 s. ISBN 978-80-254-6840-1.

13. LAINOVÁ, M. et al., 2007. *Děti a jejich problémy II. Sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 130 s. ISBN 978-80-1372-2.
14. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
15. MACHOVÁ, J. et al., 2015. *Výchova ke zdraví*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. 312 s. ISBN 978-80-247-5351-5.
16. Magistrát města České Budějovice, 2017. Standart 1. Místní a časová dostupnost. *Rodina.c-budejovice.cz* [online]. České Budějovice: Magistrát města České Budějovice [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: http://rodina.c-budejovice.cz/userfiles/tiny_uploads/standard%20-%201b_rijen%202017.pdf
17. MARTÍNEK, Z., 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-5309-6.
18. MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
19. MATOUŠEK, O. et al., 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. 350 s. ISBN 80-7367-002-X.
20. MATOUŠEK, O. et al., 2007. *Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál. 183 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
21. MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
22. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Karolinum. 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7.
23. MĚSTO PRO RODINU, © 2012. *Sociálně právní ochrana dětí*. [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://rodina.c-budejovice.cz/news-detail/mesto-ceske-budejovice-od-unora-realizuje-projekt-na-podporu-systematicke-prace-ospod>
24. MORAVCOVÁ, E. et al., 2015. *Delikvence mládeže: Trendy a souvislosti*. Praha: Triton. 231 s. ISBN 978-80-7387-860-3.

25. MPSV, 2013. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Mpsv.cz* [online]. Praha: MPSV ČR [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>
26. MŠMT, 2002. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví. *Msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT ČR [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/37923>
27. Oddělení sociálně právní ochrany dětí, © 2012. Sociálně právní ochrana dětí. *Rodina.c-budejovice.cz* [online]. České Budějovice: Magistrát města České Budějovice [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://rodina.c-budejovice.cz/socialne-pravni-ochrana-deti>
28. PAVLOVSKÝ, P. et al., 2012. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4332-5.
29. PEŠEK, R. et al., 2008. *Drogová závislost aneb Rychlý běh po krátké trati: Poradenská příručka pro děti, dospívající a jejich rodiče*. 2. vyd. Písek: Arkáda. 84 s. ISBN 978-80-239-9405-6.
30. ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P., 2010. *Jak na šikanu*. Praha: Grada. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.
31. SOBOTKOVÁ, V. et al., 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. 145 s. ISBN 978-80-247-4042-3.
32. STADLER, CH. et al., 2010. Peer-Victimization and Mental Health Problems in Adolescents: Are Parental and School Support Protective? *Child Psychiatry & Human Development*. 41 (4), 371-386, doi: <https://doi.org/10.1007/s10578-010-0174-5>.
33. ŠTEFAN, J., MACH, J., 2005. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada. 247 s. ISBN 80-247-0931-7.
34. ŠTEFKOVÁ, I., DOLEJŠ, M., 2016. *Resilience u adolescentů v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého. 95 s. ISBN 978-80-244-4903-6.
35. Tým pro mládež Systému včasné intervence, © 2012. Sociálně právní ochrana dětí. *Rodina.c-budejovice.cz* [online]. České Budějovice: Magistrát města České

Budějovice [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: <http://rodina.c-budejovice.cz/tym-pro-mladez-svi>

36. URBAN, L. et al., 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing. 240 s. ISBN 978-80-247-3563-4.
37. VAN DER SLUIS, C. M. et al., 2015. Parenting and Children's Internalizing Symptoms: How Important are Parents? *Journal of Child and Family Studies*. 24 (12), 3652-3661, doi: <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0174-y>.
38. VAN HOOFF, A. et al., 2008. A Multi-mediation Model on the Relations of Bullying, Victimization, Identity, and Family with Adolescent Depressive Symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*. 37 (7), 772-782, doi: <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9261-8>.
39. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, 2009. [online]. [cit. 2018-02-27]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 11, s. 464-399. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2009&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15>
40. Zákon č. 108/2006 Sb., o Sociálních službách, 2006. [online]. [cit. 2018-02-27]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37, s. 1360-1285. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=16>

Seznam tabulek

Tabulka 1 Základní informace o kurátorech zjištěné z otázek č. 1–5.....	28
Tabulka 2 Dostačující počet pracovníků	29
Tabulka 3 Problémy dětí.....	30
Tabulka 4 Spolupráce s rodinou	31
Tabulka 5 Hledání pomoci pro děti a mládež	31
Tabulka 6 Mínění veřejnosti o OSPODu a možnost zlepšení informovanosti	33
Tabulka 7 Práce s problematickou rodinou	34
Tabulka 8 Aktuální problémy v činnostech kurátorů	35
Tabulka 9 Řešení problémů	36
Tabulka 10 Co na OSPODu chybí.....	37
Tabulka 11 Realizovatelnost.....	38

Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s respondentem R1

Příloha 2: Rozhovor s respondentem R2

Příloha 3: Rozhovor s respondentem R3

Příloha 4: Rozhovor s respondentem R4

Příloha 5: Rozhovor s respondentem R5

Příloha 6: Rozhovor s respondentem R6

Příloha 7: Rozhovor s respondentem R7

Seznam zkratek

CAN – Syndrom zneužívaného dítěte

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SVI – Systém včasné intervence

TpM – Tým pro mládež

Přílohy

Příloha 1: Rozhovor s respondentem R1

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Nejvyšší dosažené vzdělání mám magisterské. Studovala jsem na Jihočeské univerzitě, Zdravotně sociální fakultě, obor Prevence a rehabilitace sociální patologie – bakalářské studium a poté Rehabilitační a psychosociální péče – magisterské studium.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

Pracuji zde 2,5 roku.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Kurátor pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Obecně mě práce s mládeží a dospívajícími zajímá. Zajímá mě pracovat s někým, kdo má problémy se záškoláctvím, s drogami a trestnou činností. A ta práce není jen o tom dítěti, ale celkově o tom rodinném systému.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Když můžu, tak ráda pomůžu. Ráda vidím ten výsledek, i když se to v sociální práci moc nestává. Teď když jsem se loučila s rodinami, se kterými jsem pracovala, tak jsou tam děti a rodiny, kde je vidět ten posun, že jsme společně něco zvládly, někam jsme se posunuly a zapracovaly jsme na něčem. Baví mě ty pohovory s dětmi, kdy navážeme nějaký hlubší vztah, důvěru a pak mě baví ty výsledky, když se objeví, že se to zlepšilo. Samozřejmě se objevují i rodiny, kde ta spolupráce není jednoduchá.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

Myslím si, že je nás tak akorát. Je to hodně proměnlivé. Jsou dny, týdny, kdy se nezastavíte, a potom jsou letní prázdniny, kdy jsou školy zavřené, tak to jsou taková klidná období.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Nejčastěji jsou to výchovné problémy. Záškoláctví, hodně se momentálně objevují děti, které mají problémy s návykovými látkami.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Je to různé. Rodina od rodiny. Když jsem se teď s těmi rodinami loučila, tak jsou tam rodiny, kdy ty rodiče ví, že jejich dítě má problémy a chtějí to řešit. Je vidět ta snaha rodiny spolupracovat. Spolupracuji i s romskými rodinami, kde je důležité dávat si reálné cíle. Ti lidé žijí z generace na generaci, a tak budou žít pořád. Je důležité nastavit si hranice, že tohle je už přes čáru a něco se dá řešit. Záleží na tom, z jaké rodiny to dítě pochází, jestli rodiny mají zájem ty problémy řešit. V případech, kdy je dítě ohroženo na životě, tak podáváme i návrh bez souhlasu rodičů.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Já hodně spolupracuji s romskými klienty. Ti vědí, kde mají jakou pomoc hledat. S některými rodinami se spolupracuje už generace po generaci. K rodinám chodí pracovníci z charity a z různých doprovázejících organizací. Takže taková rodina má někdy až 5 sociálních pracovníků. Kolegyně, které dělají rozvody, tak ti rodiče také ví, kde hledat pomoc. Myslím si, že rodiny ví, kam jít.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Společnost je informována, i když se občas ještě objevují lidé, kteří si pořád myslí, že OSPOD funguje na principu toho, že bere rodinám děti a dává je do dětských domovů. My proto i teď máme letáčky, které nechalo udělat město pro děti, které jsou kurátorů, náhradní rodinné péče, ale i klasického OSPODu. Fungují i naše webové stránky, takže ta dostupnost informací je.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Pokud rodina, u které je soudní dohled, přes opakované urgencye z naší strany nespolupracuje, napíšu v rámci soudního dohledu zprávu, že žádáme jednání před soudem. Můžeme využít ten soud jako vyšší autoritu. Můžeme rodině nařídit i spolupráci např. s Preventem, s krizovým centrem v rámci správního řízení. Tady se vše dělá po té úřednické linii. Pokud rodina nespolupracuje, můžeme podat návrh k soudu nebo podnět na výchovné opatření. V případě, že bych si s rodinou nesesdla, necítila se s ní dobře, můžeme požádat vedoucí o přidělení spisu někomu jinému. Já vzhledem k tomu, že spolupracuji hodně s romskými klienty, tak s nimi se pracuje dobře, nemusím

se bát, že by přišli a stěžovali si. Oni jsou zvyklí, že každé dítě má svého kurátora.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Pro mě osobně je problém ta velká odpovědnost. Vím, že když se někomu něco stane, nebo když dítě začne brát drogy, že za to nenesu odpovědnost já, ale když pak s nimi dlouhodobě pracujete a nic nepomáhá, tak vnitřně cítím podíl viny. Samozřejmě i v situacích, kdy podáváte návrh soudu, jestli dítě vrátit po diagnostice do rodiny nebo jestli se nařídí ústavní péče a jít proti rodičům. Já osobně jsem nerozhodná. To je pro mě osobnostně nejzávažnější problém ta odpovědnost a správnost toho rozhodnutí. Dříve mě hodně zajímala práce s drogami, ale teď když vidíte, jak se ti lidé ničí, jak se vám mění před očima, tak už z toho mám taky plnou hlavu.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Teď hodně stoupá drogová problematika. Myslím si, že by bylo dobré, kdyby se ve spolupráci s policií pro kluky vytvořila služba nebo jednorázová akce, kde by se nějak vybili, např. box, něco vyložené chlapského. Tady chybí chlapi jako autority, a kdyby tam byli i chlapi z drogového, někdo, kdo tomu opravdu rozumí a bylo by to těm klukům šité na míru. Tady chybí motivace, je ty drogy baví, ale kdyby byla nějaká ta zážitková služba, která jim něco nahradí a dá jim zpětnou pozitivní vazbu, pozitivní energii. Potom když jsou mladiství umístěni v ústavní péči, tak tam se taky učí režimu, sportují, vyrábějí, získávají zde zážitky. Myslím, že právě nějaká aktivita ve spolupráci s policií by mohla být dobrá. Velmi chválím nízkoprahová zařízení, ale myslím si, že ta nízkoprahová zařízení jsou spíš pro mladší děti. Že mladiství, kteří mají ukončenou povinnou školní docházku nebo jsou na střední škole, tam jen tak nepřijdou.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Ta aktivita pro ty mladistvé. Funguje zde Tým pro mládež, kde se pravidelně setkáváme. A právě ta aktivita pro mládež, ve spolupráci s policií, adiktologickou poradnou a OSPODem zní dobře a šlo by to napasovat pod ten Tým pro mládež. Ale reálně by to bylo potom hodně náročné. My se musíme držet byrokratických pravidel. OSPOD je hodně svázaný pravidly a administrativou. Chybí určitě i čas věnovat se přímo té sociální práci, vzhledem k tomu, že jsme i úředníci a musíme se držet určitých pravidel.

12) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Aktivity pro mladistvé, něco co by jim vyplnilo volný čas.

Příloha 2: Rozhovor s respondentem R2

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Nejvyšší dosažené vzdělání mám magisterské. Po gymnáziu jsem šla studovat nástavbové studium na Sociálně právní akademii. Poté jsem studovala na Pedagogické fakultě v Plzni, obor Sociální práce a pedagogika. Magisterské studium jsem studovala Speciální pedagogiku na fakultě Jana Ámose Komenského v Praze, obor zaměřen pedagogickým směrem sociální práce.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

Pracuji zde 6 let. Předtím jsem také pracovala na Magistrátu v Českých Budějovicích, ale dělala jsem agendu dávek v hmotné nouzi.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Pracuji zde jako kurátor pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

O tuto práci jsem měla zájem už dříve, hlavně z důvodu práce s dětmi.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Nejvíce mě na této práci baví komunikace s dětmi, která posouvá i mě samotnou. Potom ta různorodost práce, že práce není monotónní. Práce na OSPODu je variabilní a rozmanitá oproti práci na dávkách hmotné nouze.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

Aktuálně je počet kurátorů pro děti a mládež dostačující. Náš počet byl navýšen a v současné době je dostačující.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Nejčastěji řešíme výchovné problémy. Věci týkající se povinností v souvislosti s povinnou školní docházkou, nerespektování povinností, nerespektování autorit, přestupky, trestní činnost a v poslední době jsou to především drogy.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Zkušenosti mám spíše pozitivní. Vidím rozdíl mezi činností kurátora a činností klasického sociálního pracovníka obvodu, kde si rodiče už uvědomují, že dítě má nějaké výchovné problémy a chtějí to řešit. Objevuje se i procento rodičů, kteří problémy svých dětí bagatelizují, a spolupráce s nimi je obtížnější. Většinou se nám daří spolupracovat s rodiči dobře, jelikož se jedná o jejich dítě, a zároveň je i v našem zájmu, aby se minimalizovala rizika.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

V poslední době často přichází rodiče sami, bez toho aniž bychom my byli informováni ze strany školy, policie nebo jiné instituce. Pokud si rodinu pozveme my, tak potom ti rodiče, když mají možnost, přiznají i problémy v rámci toho rodinného zázemí. Není to samozřejmě pravidlem. Někteří rodiče se snaží tyto informace z rodinného prostředí nesdělovat, ale ony ty problémy postupně z té komunikace začnou vyplývat. Potom jsou rádi, že nám to mohli sdělit, a řeší se to komplexněji.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Myslím si, že informace o práci kurátora jsou zkreslené. Hodně lidí vidí umístování dětí a hodně ta restriktivní opatření. Právě proto, že i většina dětí nemá povědomí o tom, co kurátor dělá, začínám vždy pohovor z mojí strany tím, že je informuji o tom, co všechno kurátor řeší. Tato informovanost by se mohla zlepšit v rámci vzdělávání na škole v nějakém předmětu zabývající se společenskými vědami. Popřípadě kdyby školy měly zájem pozvat si kurátora a představit ho. My sami máme letáčky a v rámci předmětů by se ve školách mohly prezentovat.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Snažíme se navázat komunikaci a vysvětlit, že nejsme proti nim, spíše je motivovat a snažíme se podpořit tu rodinu. Nevyhrožovat hned na začátku nějakými opatřeními, ale poskytnout dítěti šanci s tím, že pokud se nezmění určité věci, tak ta opatření přijdou. Samozřejmě pokud je to dítě nějakým způsobem ohrožené a rodiče to nechtějí řešit, tak je na místě přijmout opatření v podobě jednání u soudu nebo odkázání na instituci, která s nimi bude aktivněji pracovat v rámci aktivně terapeutických činností.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Byla by potřeba síť služeb, které by pomohly rodně přímo aktivněji než my sami. Tady je problém v síti těch návazných služeb. Na jednu stranu existuje hodně služeb, ale není to úplně provázané s potřebami OSPODu. Rovněž je důležité, kde se OSPOD nachází, protože někdy je i problém v dostupnosti těch služeb. Pro rodiny může být zatěžující nejen finančně, ale i časově využívat služby, které jsou daleko. V Českých Budějovicích není problém s dostupností, ovšem některé služby jsou zde duplicitně

a některé chybí. Chybí tu dobrovolnické činnosti, kde i neziskové organizace mají problém sehnat dobrovolníky pro to, aby někdo mohl děti směřovat k vhodnému trávení volného času. Nechci říct, že tady ty služby nejsou, ale domnívám se, že nejsou úplně dostačující.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

To je spíše v kompetenci zřizovatelů a těch, kdo dávají povolení k provozování té služby. Já bych i viděla větší komunikaci mezi OSPODem a Krajským úřadem, který je metodickým článkem a měl by reagovat na potřeby kurátorů a následně korigovat ty sociální služby, které se zapisují nebo žádají o akreditaci v nějaké činnosti. Aby zde nebyla síť podobných nabídek. Některé služby se mění s vývojem společnosti tak, aby jednotlivá zařízení na to mohla reagovat a přizpůsobit se, sehnat zázemí.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Pro nás je to zázemí dostačující, ale byl by vhodný lepší komfort pro klienty. Chybí nám tu místnost, která by byla uzpůsobena k pohovorům, kde by to i pro ty děti bylo příjemnější, a nemáme možnost zlepšit si to prostředí v kanceláři. Některá ta jednání jsou dynamičtější, potom je to slyšet z vedlejší kanceláře, tak vás to určitým způsobem limituje. Když jednáme s rodiči a děti čekají na chodbě, tak to pro ně určitě není příjemné. To by se dalo zlepšit, ale vím, že jsme svázáni těmi prostory, co tady jsou.

12) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Zlepšení těch prostorů a ještě ohledně pracovní doby. Kolikrát pracujeme nad rámcem pracovní doby a tím, jak je to nastavené, tak nemáme možnost si ty hodiny vybrat.

Příloha 3: Rozhovor s respondentem R3

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Nejvyšší dosažené vzdělání mám magisterské. Studovala jsem na Jihočeské univerzitě, Zdravotně sociální fakultu. Bakalářské studium obor Prevence sociální patologie a navazující obor Rehabilitační a psychosociální péči.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

Pracuji zde 1, 5 roku. Předtím jsem pracovala na dávkách hmotné nouze. Ty práce se vůbec nedají porovnat, tam je více administrativy, tady je více sociální práce.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Pracuji zde jako kurátor pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Už během studií jsem chtěla pracovat jako kurátor pro děti a mládež. Nejvíce mě motivuje práce s mladými lidmi, mám pocit, že se dokážu dobře vcítit a v určitých směrech jim rozumět. Chodila jsem jako dobrovolník do nízkoprahových zařízení a mám pocit, že ty děti jsou někdy upřímnější než rodiče. Největší motivace je, že jsem tuto práci chtěla vždy dělat.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Práce s dětmi, ta práce je hodně rozmanitá. Baví mě práce se složkami jako orgány činných v trestním řízení, s policií, se soudy. Na jednu stranu si člověk může hodně dovolit, ale zároveň má nad sebou jasné mantinely.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

U nás na OSPODu v současné době je počet pracovníků přiměřený. Na těch menších městech a obcích je ten počet menší, tam určitě ten nápor je, tam by se měl počet pracovníků navýšit.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Já mám na starost obce, které spadají pod České Budějovice. Nejčastější problémy začínají školou, že nám dávají vědět pedagogové. U těch starších dětí jsou to experimenty s návykovými látkami. Problém s návykovými látkami se objevuje více u dívek. Ty už jsou poté ve stádiu závislosti a to tu teď hodně řešíme. Také řešíme poškození cizí věci, například sprejerství. Děti se pak diví, že je to trestný čin, že někde pomalovaly zed'.

8) Myslíte si, že problémy dětí z menších měst a vesnic jsou rozdílnější oproti dětem z města?

Pokud děti chodí do škol mimo centrum Českých Budějovic a bydlí v obci mimo centrum, tak se ty problémy k nám hodně dlouho nedostanou a když se k nám potom dostanou, tak už je to velký problém. Tady v centru jsou ty děti víc na očích a víc jsou školy zvyklé nám dávat vědět, oproti školám na menších městech. Tam si většinou ty školy řeší problémy dlouhodobě samy a pak nám dají vědět. Ohledně návykových látek je největší problém právě na menších obcích a městech, protože ty děti jsou tam schované. Ve městech je větší koncentrace policistů, kolegů v rámci prevence kriminality a tam nejsou.

9) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Spolupráce s rodinami jsou různé. Je to člověk od člověka. Ta spolupráce je, to jsem ráda. S rodiči, kteří jsou vysokoškolsky vzdělání a pracují ve vysokých funkcích, bývá spolupráce složitější. Nicméně když pochopí, že se jim snažíme pomoci nebo dát nějaké možnosti řešení, tak spolupracují.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Myslím si, že školy rodiče informují, že existuje kurátor pro mládež, že existuje OSPOD a že ti rodiče ví, kam můžou jít. Hodně ví o Středisku výchovné péče. Rodiče jezdí do Českých Budějovic a využívají tyto služby.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Stále trvá myšlenka, že „sociálka“ jim sebere dítě. Rodiče přesně neví, co dělají kurátoři. Jdou sem s tím, že budeme působit hodně represivně, ale po prvním rozhovoru zjistí, že ne, ale ví, že kurátoři existují. Dokážu si představit, že by se to zlepšilo tím, že bych třeba šla do místních škol a tam bych si s dětmi popovídala, představila bych se jim a řekla jim, co dělám a co má práce obnáší. Vysvětlila bych jim, co dělá kurátor nebo obecně OSPOD. Bylo by dobré, kdybychom my přišli za nimi.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Tady v těch případech záleží, jaký ten problém je. Pokud se jedná o výchovné problémy, tak častěji jezdím za rodinou k nim domů, oni jsou potom i vstřícnější. Pokud se jedná o závažný problém, radím se se státními zástupci,

policíí a je tam ta složka represivní, tam se kolikrát jedná o zdraví těch dotyčných a musí se zakročit.

10) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Kdyby probíhalo více setkání se školami, hned od prvního stupně. Kdybychom měli možnost víc konzultovat s učiteli, jaké ty možnosti jsou. Jak určité problémy řešit, na koho se obracet. Myslím si, že kdyby to takhle fungovalo, plno dětí by se k nám nedostalo. Školy by měly dávat rodičům vědět, že jsou psychologové, ne pouze školní, ale odborníci.

11) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Těmi setkáními. Už se mi stalo, že jsem přijela do té školy, vypadalo to, že je to dítě nebezpečné a bude potřeba nějaká ústavní péče, ale když se pak z vlastní iniciativy navštívila škola, vysvětlilo se jim, co vše předchází předběžnému opatření, co se dá dělat, tak škola byla překvapená, byla ráda za ty možnosti, které tady jsou, a že dítě neskončí v ústavní péči. Pořád trvá, že i odborná veřejnost, nejen lidi si myslí, že zde píšeme papíry na to, abychom umístili děti. To ale není pravda.

12) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Tím, že jsme na kuratele v menším počtu, tak si hodně dokážeme pomoci, tady na OSPODu mi nechybí nic.

13) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Zlepšení spolupráce s policíí, aby bylo více kontrol nejen na alkohol, ale i na návykové látky. Ta spolupráce s policíí je dost namístě, aby se dětem dostalo do povědomí, že ty kontroly jsou, že se něco děje. Velké procento mladistvých si z toho nic nedělá, přestože jsou pozitivní na THC, metamfetamin, ale nic se nestane, protože užívat můžou. Oni jsou na místě poučení a informování, tak toho se zaleknou, ale ve výsledku se to opakuje. Spíš se bojí toho, že se to dozví rodiče.

Příloha 4: Rozhovor s respondentem R4

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Magisterské. Studovala jsem Jihočeskou univerzitu, Zdravotně sociální fakultu, obor Rehabilitační a psychosociální péče. Dříve to bylo pětileté studium.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

Teď to bude 5 let, dříve jsem pracovala v neziskové sféře.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Pracuji zde jako kurátor pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Zajímavost té práce, ta práce s dětmi, co mají výchovné problémy, páchají trestnou činností, spolupráce se soudy, s policií, to, že je ta práce různorodá.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Práce s dětmi, že je zde možnost nějaké nápravy, nebo dojít k dobrému cíli.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

Myslím si, že je nás tady dost.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Výchovné problémy, neomluvené absence, přestupky, trestnou činností, čin jinak trestný a drogy. Návykové látky se teď rozmáhají hodně u dívek.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Většinou když se nám dítě dostane, tak rodiče chtějí pracovat na tom, aby se jejich dítě zlepšilo, aby nemělo problémy. To je ve většině případů.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Myslím si, že rodiny ví, kde mají hledat.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Někdy nás třeba na doporučení školy vyhledají rodiče sami. Pořád si ale hodně lidí myslí, že bereme děti, a i děti si myslí, že je dáme pryč od rodičů. Naopak když sem potom rodina s dítětem přijde, tak jsou překvapeni, že je to tu dobré. Děláme osvěty po školách, aby se zlepšila informovanost, někdo to máme jako součástí úkolů seznamovat děti ve škole a pedagogy. Ty školy ví, kam se mají obracet, někdy se obrací včas a někdy pozdě. To je hodně individuální.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Tím naším základním nástrojem, který používáme, jsou pohovory. Někdy pohovor stačí k tomu, aby dítě přestalo zlobit. Někdy samozřejmě ne. My třeba doporučujeme psychologické vyšetření. Většinou ti rodiče, když se objeví nějaký problém, tak sami vyhodnotí, že je to špatně, a chtějí s tím něco dělat.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Je zde málo dopomocných zařízení, sociálních služeb, nedostatek pedopsychiatrů, pro celý Jihočeský kraj jsou dva a to nestačí. Chybí doprovázející organizace.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Bylo by potřeba víc pedopsychiatrů. Víc by se měla rozšířit služba pro drogově závislé do 15 let, tady není vůbec nic. Je tady Prevent, ale bylo by potřeba nějaké služby, oddělení, které by pracovalo pouze s dětmi. V těch psychiatrických léčebnách jsou děti dohromady s dospělými a to si myslím není úplně dobře. Mělo by se více pracovat s dětmi do patnácti let.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Chybí zde větší soukromí. Jsme dvě v kanceláři a rodiče s dětmi se těžko svěřují a trvá, než si k vám najdou cestu. Chtělo by to samostatnou místnost i nějakou hernu pro děti, aby nemusely čekat na chodbě. My samozřejmě rodiny srozumíme s tím, že jsme v kanceláři dvě a jestli jim to nebude vadit. Ty možnosti tady nejsou.

12) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Určitě tu jednu místnost, kvůli většímu soukromí.

Příloha 5: Rozhovor s respondentem R5

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Nejvyšší dosažené vzdělání mám magisterské, studovala jsem na Jihočeské univerzitě, Zdravotně sociální fakultu, obor Rehabilitační péče o postižené děti, seniory. Dříve to bylo pětileté studium.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

Na OSPODu pracuji 21 let.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Kurátora pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Ta práce je kreativní a rozmanitá, protože z těch typů práce, které se tady dělají, náhradní rodinná péče nebo klasická péče, tak kurátorka je nejvíce kreativní.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Baví mě ten adrenalin, ve spoustě věcí musíte improvizovat a hledat, aby to šlo udělat. Na druhou stranu práce s pubescenty je hodně náročná.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

Kurátorů je nás optimálně, ale na celém OSPODu je lidí až moc. Dříve jsme si mezi sebou více pomáhali, kooperovali spolu, teď už to takhle nefunguje. Pořád se přibírají lidi a já myslím, že to paradoxně těm lidem víc ubližuje, že se zacyklí v nějaké té rovině. Z té práce se hodně vytrácí ta pokora, což je hrozně důležité, když pracujete s lidmi. Opravdu si člověk nesmí dovolit, i když ho někdo štve sebevíc, mluvit s ním z patra. Bohužel i to se tady děje. Pokora je hrozně důležitá, protože ten člověk sem přichází s nějakým problémem a vůbec není jednoduché, aby to tady řekl.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Je to hodně individuální. Teď je to záškoláctví, ale nejvíce jsou to drogově závislé dívky, které jsou těhotné. Holky, které mají ústavní péči. Ony sice mají novorozeně svěřené v rámci ústavní výchovy, ale matka je svěřená do ústavní péče, nikoliv dítě. Co mi přijde alarmující je, že v současnosti je čím dál více malých dětí, které mají opravdu výchovné problémy, agresivitu apod. Nikdo neřeší příčinu a řeší se jen důsledek.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Rodiče s vámi poměrně spolupracují. Je to hodně individuální. Ovšem, když se rodiče rozvádí, tak jim je to úplně jedno, a často zapomínají, že kurátor tady není ani pro matku, ani pro otce, ale pro to dítě.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Já si myslím, že hodně tápou, rodiče se bojí, že jim to dítě vezmeme. Tohle by mělo být v obecné povědomosti, že odebrání dětí dělá soud, nikoliv OSPOD. Ti lidé se pak hodně stresují. Stresují se tím, co mají doma a ještě se stresují tím, že mají přijít sem. Přitom paradoxně od nás odchází zklidnění, protože by je nikdo neměl soudit. To dítě i ten rodič potřebují, aby je nikdo nesoudil, aby měli problémy kde říct. Dítě se potřebuje cítit jisté.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Určitě neví, mají strach a bojí se nás. Dalo by se to zlepšit, kdyby se někde občas ukázala zpráva, že se něco povedlo, že sociálka jen nebere děti, ale že i děti za námi mohou přijít. Většinou sem přijdou, když už je problém obrovský. Dlouho zvažují, jestli k nám mají přijít, anebo jestli ne. Bylo by dobré, kdyby se i v seriálech, ve kterých to také je, ukázalo, jak OSPOD a kurátoři pracují. Velkou roli v tom hrají média, která ukazují ty zveličené kauzy, a nakonec ten sociální pracovník se k tomu ani nemůže vyjádřit, protože jsme vázáni mlčenlivostí. Bylo by dobře, kdyby se ukazovaly i pozitivní kauzy.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Nejvíce se nám osvědčilo, že když člověk něco chce, tak se k němu musí chovat slušně, a ono se vám to potom vrátí. To se týká i policajtů, soudců, státních zástupců, všechno je o domluvě.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Nejvíce mi vadí ta administrativa. Té je opravdu hodně. A co tady chybí, tak určitě návazná péče. Někde je ta péče přemrštěná víc. Pěstounství. Právě pěstounství se nejvíce zneužívá kvůli penězům. Už na Slovensku, když se tam plošně začaly rušit ústavy, dětské domovy, a pak ty, které zbyly, začaly být přehlacené a nebylo ty děti kam dávat. A ta myšlenka, že oni přestanou, tak nepřestanou. Právě pro holky tady nejsou žádná zařízení. Jediné detoxikační zařízení pro děti je v Praze. Je to nemocnice sv. Karla Boromejského v Praze. Je to jediné detoxikační oddělení tohoto typu

a samozřejmě je tam někdy plno. Děti teď mají samá práva, ale žádné povinnosti. Pak se vydá metodický pokyn, kde je, že dítě má právo na dobrodružný život. Těm dětem chybí mantinely a v pubertě, kdy jsou ty děti nejkřehčí, nikdo jim nerozumí a kopou kolem sebe.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Vyprofilovat služby, které mají smysl. Aby se lidé, kteří vydávají metodiky, jednou s námi jeli podívat, jak to vypadá v praxi, a neznali pouze teorii.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Chybí zde soukromí. Chtělo by to jednací místnost. Také zde na OSPODu, ne na kurátořině, chybí lidé s praxí.

12) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Mělo by zde být více návazných služeb. Pro holky, které jsou závislé, tady není vůbec nic.

Příloha 6: Rozhovor s respondentem R6

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Studovala jsem na Jihočeské univerzitě, Zdravotně sociální fakultu, obor Rehabilitační péči o postižené děti, dospělé a staré osoby. Dnes se to už jmenuje jinak. My jsme toto studium ukončovali jako magisterské, bylo to vkuse.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

4 roky jsem na kuratele, ale předtím jsem tady pracovala 6 let na péči.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Zastávám zde kurátora pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Nejprve jsem pracovala na klasickém OSPODu, ale pak jsem potřebovala změnu. Nejvíce je pro mě motivující ta práce s problémovou nebo rizikovou mládeží. Neříkám, že to vždycky někam vede, ale občas ten úspěch je. Na té péči neustále řešíte dohady rodičů a výši výživného, tady je ta práce pestrá.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Práce s těmi mladistvými. S chlapci se mi pracuje lépe než s holkami. S těmi holkami je to komplikovanější a sama za sebe mám i pocit, že s chlapci mi to jde lépe.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

U kurátorů je to dostačující, ale celkově tady na OSPODu si nemyslím, že je málo lidí. Někdy je té práce hodně, někdy ne. Když je té práce potom méně, máte čas věnovat se klientům dlouhodobě. Co se týká pracovníků, nemyslím si, že by nás bylo málo. Nevím, jestli nás není moc, ale ono je to na úkor toho, že hodně narostla ta administrativa. Všechny ty plány a vyhodnocení. Já osobně považuji individuální plány za dobrou věc. Té administrativy je hrozně moc na úkor té klasické sociální práce, kterou by člověk dělal daleko raději. Potom na tu práci s tím klientem není tolik času, kolik by ho být mělo. Mám spíš pocit, že se klade důraz na to, co je na papíře.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Výchovné problémy ve škole, doma, záškoláctví. Hodně nyní narůstají uživatelé návykových látek. Častěji to jsou teď holky. Určitě klesají trestné činy, jak nezletilých, tak mladistvých. Ta tendence je sestupná, ale na druhou stranu, někdy jsou ty případy závažné. Trestné činy zase více dělají kluci. Nejčastěji jsou to ale výchovné problémy v souvislosti se školou. Školy to hodně řeší, i když teď si to řeší i samy v rámci nějakých metodik prevence.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Spíš otázkou je, jestli rodina přichází primárně první s tím, že řeší výchovné problémy svého dítěte. Jsou rodiny, s kterými se spolupracuje hrozně dobře, i s těmi dětmi. Bohužel těch je menšina. Pak jsou rodiny, které spolupracují nějakým způsobem z donucení. Já si myslím, že je hodně důležité motivovat tu rodinu ke spolupráci. Když bude chtít dítě i rodina, tak to může někam vést. Jsou i rodiny, které spolupracovat chtít nebudou, a ani my s tím nic neuděláme. Jsou motivováni tím, že probíhá soudní řízení, tak po dobu toho spolupracují, ale pak ta spolupráce upadá.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Myslím, že hodně lidí neví, že je nějaký kurátor a OSPOD. Pak jsou typy rodin, které ví, protože ty děti sem přicházejí, že už tady byly v péči kvůli rozvodu rodičů, úpravě styku, nefunkční rodině. Pak jsou lidé, kteří mají dlouhodobé problémy, někdy jim poradíme, ale přichází dost pozdě. To je teď aktuálně problém těch holek, které jsou závislé na drogách. Tam se potom těžko dělá nějaká spolupráce, když je to dítě závislé.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

OSPOD je pořád hodně pro lidi „sociálka“, která jim vezme děti a dá je do ústavu. Když sem přichází poprvé, tak mají strach. Málokdo z těch, kteří tady nikdy nebyli, ví, jak pracujeme. My jim potom vysvětlujeme, jak pracujeme. Opakovaně se mi stalo, že přišlo vystresované dítě, kterému jeho matka řekla, že ho někam zavřeme. Ta obecná povědomost o tom, co děláme, nebo princip té práce ve společnosti není. V médiích se objevují pouze kauzy, kdy se něco nepovedlo. A ty kauzy, které proběhnou médií, tak k tomu se vyjadřují rodiče nebo organizace, které pomáhají, ale my jsme vázáni mlčenlivostí, tak se k ničemu nesmíme vyjádřit. Zlepšit by se informovanost určitě dala. My jsme v rámci našeho OSPODU ve spolupráci s ostatními organizacemi udělali informační letáky pro děti, jak pro nezletilé, kteří se dopustili trestného činu, tak i pro mladistvé. Tyto informace jsou nejen pro ně, ale i pro rodiče, co nastane, jak všechno bude probíhat, aby neměli strach. Letáky jsou i v organizacích, které pracují s dětmi, a tam si je můžou vzít, aby věděli, co je čeká. Tím se snažíme pomáhat osvětě tady v Českých Budějovicích. Je to jak pro děti, tak i pro rodiče.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Vždy se ten přístup volí podle toho, jaká ta rodina je. Nemám ráda škatulkování. Každé dítě je jiné, a i když je rodina nefunkční, dítě může být jiné. Je tu hodně rodin, s kterými se pracuje x generací dozadu. Někdy chybí ten čas se těm dětem věnovat. Je důležité dát tomu dítěti čas a nabídnout mu nějakou aktivitu.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Já mám pocit, že je to systém toho chodu úřadu a papírování. Té administrativy je hodně, a je tak upozaděna ta sociální práce. Já si pořád nemyslím, že jsme úředníci, jak nás každý vnímá. Tím, že jsme na úřadě, máme hodně povinností, které za ten den zaberou hodně času. Bere to ten čas, který by se mohl dát té rodině. Tu práci nám komplikuje nesystémové vedení, kraj, ministerstvo. Když si s něčím nevím rady, tak mi nikdo nic neřekne a bude trvat měsíc, než mi něco napíšíou. Loni byla vydána ministerstvem příručka pro kurátory. Kraj udělal pracovní skupinu, tak jsme to nějak přepracovali a kraj to vydal. To, co tam bylo napsané, tak se spoustou věcí jsem nesouhlasila. To, že má dítě právo na dobrodružný život, to, že má spoustu práv, ale skoro žádné povinnosti. Ta teorie je dobrá věc, ale já mám pocit, že se poté zapomíná na to dítě. Každé dítě je jedinečné a mělo by se k němu i takto přistupovat. Některé problémy dětí můžeme bagatelizovat, ale pro to dítě to může být velký problém a vidí to úplně jinak. Já poté s těmi dětmi nestrávím tolik času, kolik by ho mělo být, ale od toho by měly být neziskové organizace, preventivní programy. To je potom dobré, když ta spolupráce funguje. S některými neziskovými organizacemi se spolupracuje velmi dobře, ale s dalšími by to chtělo tu spolupráci zlepšit.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Zlepšení spolupráce s neziskovými organizacemi. Méně administrativy. Nevím, jestli je dobře, že jsme součástí magistrátu. Trošku nám vážně předávání informací mezi těmi úřady. Dobrá myšlenka Systém včasné intervence. Když se něco stane, tak my to hned druhý den víme. Potom s těmi informacemi můžete pracovat rychle a to je základ. Kdyby to fungovalo celorepublikově, tak by to mělo smysl a té práci sociálně právní ochrany dětí by to pomohlo, ta provázanost. Původní projekt byl ten, že by se do toho zapojili všichni. Určitě by byly děti, které by tomuto systému unikaly, ale i přesto si myslím, že by to bylo dobré a zlepšilo by to práci.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Myslím si, že tady chybí dobří pracovníci. Nemyslím kurátory, ale ostatní. Teď lidi tuto práci nechtějí dělat, o tato místa není zájem. Je to i velká zodpovědnost, protože když se něco stane, tak je to chyba sociální pracovníce. Jsou tady lidé, kteří dělají tu práci velmi dobře, věnují tomu hodně času, a potom jsou tady lidi, kteří by tu podle mě neměli co dělat. Chybí tady ta propojenost služeb. Je důležité například s charitou sednout si, probrat rodinu, ale na to není ten čas. Pro nezletilé a mladistvé tady chybí preventivní a výcvikové programy. Bylo by dobré, kdyby se tady realizovalo něco pro ty, kteří mají problémy s agresivitou. Třeba Středisko výchovné péče by mohlo být realizátorem těchto programů.

12) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Realizovat programy pro nezletilé. To je problém celorepublikově. Péče o nezletilé, kteří jsou závislí na návykových látkách, to je velký problém, tady není léčba, která by s nimi konkrétně pracovala. Pro holky je pouze zařízení Cesta Řevnice, ale to je až od 15 let, je tam pouze 8 míst. Pro kluky není nic. Pro nezletilou holku nenajdete žádnou péči a kam s ní potom dál. Tady opravdu systém pro ty nezletilé a mladistvé chybí. Potom je otázka, jestli je dostatečná ambulantní péče.

Příloha 7: Rozhovor s respondentem R7

1) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a který obor jste vystudoval/a?

Nejvyšší dosažené vzdělání mám magisterské. Studovala jsem na Jihočeské univerzitě, Zdravotně sociální fakultu. Na bakalářském studiu jsem studovala obor Všeobecná sestra a na navazujícím studiu obor Rehabilitační a psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby.

2) Jak dlouho pracujete na OSPODu?

2 roky. Předtím jsem pracovala v nízkoprahovém zařízení.

3) Jakou pracovní pozici zde zastáváte?

Pracuji jako kurátor pro děti a mládež.

4) Co Vás motivuje k práci kurátora pro děti a mládež?

Tím, že pracuji s trestní problematikou, tím se ta práce liší od ostatních oddělení tady. To je pro mě motivující, ta práce je variabilnější.

5) Co Vás na této práci nejvíce baví?

Nejvíce mě baví ty trestní věci, jsou tam i výchovné problémy, ta spolupráce s více složkami, se školami, se správním orgánem, s neziskovými organizacemi. Ta práce je pestrá.

6) Je podle Vás počet pracovníků na OSPODu přiměřený úkolům?

U kurátorů je počet pracovníků přiměřený. U péče by byla potřeba více pracovníků.

7) Jaké problémy dětí nejčastěji řešíte?

Nejčastěji řeším mladistvé, kteří experimentují s návykovými látkami. Častěji se tento problém objevuje u dívek.

8) Jaké jsou vaše zkušenosti ze spolupráce s rodinou, jestliže řešíte problémy jejich dětí?

Zkušenosti mám spíš pozitivní. Kuratela se od péče liší tím, že rodiče se s námi snaží táhnout za jeden provaz, protože jejich děti mají výchovné problémy. My se potom s rodinou snažíme najít společně řešení. Ta spolupráce je určitě lepší, než mají kolegyně z péče. Nechci nějak paušalizovat, ale obtížnější bývá spolupráce s rodiči, kteří jsou vysoce vzdělaní a pracují na vysokých pozicích. Je těžké je nějakým způsobem motivovat k tomu, aby to bylo jiné, než jaké jsou jejich představy.

a) Jaké zkušenosti mají rodiny s hledáním pomoci?

Myslím si, že rodiče spíš neví. Většinou se k nám dostanou přes někoho. Málokdy, ale stalo se to, zrovna nedávno, že přijdou a neví si s dítětem rady, ale spíš chodí na doporučení jiných rodičů, kteří také měli problém s dítětem. Že by si rodiče sami vyhledávali kam jít nebo jaké služby využít, to ne. Většinou děti pěstounské péče jsou klienty kurátorů. Je to i díky tomu, že prarodiče často jejich výchovu nezvládají.

b) Myslíte si, že veřejnost ví, jak pracují kurátoři pro děti a mládež? Pokud ne, jak by se to podle vás dalo zlepšit?

Myslím, že je pořád v širokém povědomí zakořeněno to, že „sociálka“ bere děti. Že je zde specifická kuratela pro mládež, tak to ví převážně problémová část obyvatelstva. Jde o rodiny, které už vyrůstaly s kurátorem, a i rodiče měli svého kurátora. Dalo by se to zlepšit tím, že by se o nás přestaly psát pouze negativní věci. Lidé si pořád myslí, že jsme ty zlé, že bereme děti. Píše se jen, co OSPOD neudělal, ale dobré případy se nikde neukazují.

c) Pokud je spolupráce s rodinou obtížná, jak s rodinou pracujete?

Snažíme se odkazovat rodiny na organizace, které jsou specifické pro tu danou oblast, pro ten problém, kde jsou specialisté, kteří pracují přímo s tou cílovou skupinou. Snažíme se rodiny odkazovat na služby, které jsou jim šité na míru. Nebo děláme případové konference, to je u nás na oddělení. Sejdeme se s pracovníky daných institucí a za přítomnosti všech, kterých se ten případ týká, se společně stanoví cíl a všichni se společně snažíme dojít k tomu cíli.

9) Jaké jsou nejzávažnější problémy v dobrém výkonu práce kurátora?

Problém je v tom, že jsme napůl úředníci a napůl sociální pracovníci. Ta sociální práce, kterou jsme si vybrali, že chceme dělat, je hodně upozaděna. Je zde hodně administrativy. Všechny záznamy a telefonáty musíme zapisovat. Je to hodně zatěžující a na sociální práci s klientem je málo času. Pracujeme s dětmi, které si zveme, až když jim skončí škola, takže potom máme omezený čas na práci s nimi. Jsou děti, s kterými potřebujeme více prostoru na řešení problémů. Když se potom jednání protáhne, tak už nám na chodbě čekají další lidé. Ta práce se nedělá tak, jak by se měla dělat. Další problém je, že my jsme státní správa a stahují se na nás jiné věci než na samosprávu. Zákon o úřednících, a vzhledem k tomu, že jsme napůl úředníci, je často v rozporu se zákonem o sociálních službách. Je to těžké skloubit a to je ten problém.

10) Jak by se tyto problémy podle Vás daly řešit?

Sama úplně nevím, jestli by se to dalo provést, ale kdybychom byli odděleni od magistrátu. Zase tím, že děláme správní řízení, které je našim nástrojem. Jednou z metod sociální práce kurátora jsou donucovací opatření nebo opatření donucovací povahy, to, že my můžeme nařídít, uložit. Tím se právě lišíme od ostatní sociální práce, která se snaží spíše podporovat, motivovat. To my se také snažíme, ale pořád tady máme to poslední řešení. Sama nevím, jak to úplně uchopit. Vše má své pro a proti.

11) Co podle Vás na OSPODu chybí a proč?

Chybí čas, který je vyhraněný na sociální práci. Chybí tady soukromí. Jsme po dvou v kanceláři a někdy je těm lidem nepříjemné, že je tam ještě někdo jiný. Možná kdyby byla speciální místnost pro jednání anebo bychom každý měli svou kancelář. Děti se kolikrát bojí, co je u nás čeká, a když jsou úřední dny, všude chodí spousta lidí a ony musejí čekat na chodbě. Soukromí pro jednání s klientem tady chybí.

13) Co by se mělo na OSPODu ještě realizovat?

Podle mě by se měla realizovat provázanost s jinými institucemi, např. s policií. Více vzdělávacích programů, kde by se řešil konkrétní problém a zúčastnily by se ho instituce, kterých se to týká. Další, co mě napadá, že pro mladistvé tady nejsou žádné instituce, kde by se mohli léčit z drogové závislosti. To je celorepublikový problém. Pro mladé tady není vůbec nic. Děti jsou potom v psychiatrických léčebnách s dospělými, kde je otevřený režim, nebo v terapeutických komunitách, který málokdy ty děti zvládnou. Cílená služba pro drogově závislé mladistvé tady chybí. Něco, kde by se s nimi dlouhodobě pracovalo. Je to víc než aktuální problém, jelikož drogová závislost dětí stoupá, hlavně u holek. Rodiče kolikrát ani neví, že je jejich dítě závislé, dokud se jim nezačnou ztrácet peníze, ale často nevnímají to chování, že by bylo nestandardní. Rodiče to zachytí až ve fázi, kdy je experimentování s drogami na hranici závislosti. Vnímám drogy jako velký aktuální problém. Pro nezletilé do 15 let není nic. Ústavní péče u drogově závislých není řešení. Většinou je to u dětí, které to nemají doma nejlepší, citově strádají nebo hledají místo ve společnosti.